

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ
AYLIK YAYIN ORGANI

İKTİSAT DERGİSİ

NİSAN 1970

SAYI 70

TÜRLON

Türk Nylon 6 ipliği

—SİFAŞ

SENTETİK İPLİK FABRİKALARI
A. Ş.

MERKEZİ : Bursa — Sanayi Bölgesi **Telefon:** 33 12 — 26 44
BÜRO : Bursa — Atatürk Caddesi, Ticaret Bankası, İş Han Kat 1
Tlf: 44 89
BÜRO : İstanbul — Unkapanı Atatürk Bulvarı, Manifaturacılar
Çarşısı No. 3501 — 3502 **Telefon:** 22 35 73 — 27 72 53

Dikkat !

Daha evvel başka yerde basılan yazılara ücret ödenmez. Yazılarda ki fikirler yazarlara aittir. Cemiyeti ve dergiyi sorumlu kılmaz gönderilen yazılar basılsın veya basılmasın iade edilmez.

Reklâm Tarifesi

Ön kapak içi	500.— TL.
İç sahife	400.— TL.
Arka kapak içi	500.— TL.
Arka kapak	750.— TL.

İKTİSAT DERGİSİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR

İktisaden zayıf bir millet fakrû sefaletten kurtulmaz; **Kuvvetli bir medeniyete, refah ve saadete kavuşamaz; İçtimai ve Siyasî felâketlerden yakasını kurtaramaz.**
K. ATATÜRK

CİLT : XI

SAYI : 70

NİSAN 1970

Flatı : 2.5 T.L.

Yıllık: 30-6 Aylık: 15 TL.

YAZI HEYETİ :
İSTANBUL

GÜNGÖR ADAK
NİHAT BATUR
FARUK ÇEHRELİ
RAGİB EKŞİOĞLU
ZEKİ ERGİNSU
ESİN KUYULULU
ŞEMSEDDİN GÜLER
MECİT PİRHASGÖLU
YALÇIN SARI
ORHAN SOFÜOĞLU
ATALAY ŞAHİNOĞLU
REŞAD UMUR
RIDVAN YÜKSELEN

ANKARA

OKTAY EMED
İ. TANER BERKÜN
ORHAN BULDAÇ
FAHRETTİN TUNÇÖZ
YAŞAR YAŞER

Sahibi : Cemiyet Adına OKTAY EMED

Yazı İşleri Müdürü : NİHAT BATUR

İdare Müdürü : FARUK ÇEHRELİ

İdare Yeri : Tünel Galip Dede Cad. No. 48/1

Telefon : 44 04 36 - 49 89 03

Basıldığı yer : YENİLİK BASİMEVİ

İÇİNDEKİLER

2. Derginin Sesi ***
3. Ekonomik Durum Fahri HAKÇOBANI
7. Ayın Ekonomik Olayları Faruk ÇEHRELİ
12. Polanya ile Türkiye Arasındaki
İktisadî Duruma Genel Bakış Ali TOPALOĞLU
19. Expo—70 ve Bugünkü Japonya Yüksel GÜNGÖR
22. Finansman Tablosu Metin SÜDEN
34. 933 Sayılı Yetki Kanunu Yüksel BİLGİN

Derginin Sesi !...

Sevgili ve değerli okuyucularımız,

Nihayet, mezunlarımızı müstakbel bir mesleğe kavuşturma çabalarımızı gerçekleştirebiliyoruz, diyebilmenin huzuru içindeyiz!... Nihayet, serbest hesap mütehasıslığı Kanunu tasarısı yeni hükümetin programı arasında meclislerde müzakere edilerek Kanunlaşacak. Bu kanunla birlikte birçok mezunumuz serbest hayatta çalışma imkânına kavuşabileceği gibi alaylılar elinde başıbozuk bir düzende yürütülen muhasebe ve mali müşavirlik disiplinli bir meslek haline getirilecektir. Ayrıca, Maliye teşkilâtının yardımcı bir organı olarak görevini yapacak olan bu meslek erbabları vergi kaybına nisbeten engel olabilecekleri gibi işletmelerin daha rasyonel çalışmalarında da öncü olacaktır. Demirel Hükümetinin bu tasarı hakkındaki görüşlerini bütün iyi niyetimizle alkışlarken, iktisatlıların gerek resmi sektörde gerek özel sektördeki problemlerinin pek çok olduğunu unutmamalıyız!... Resmi Sektörde çalışan iktisatçı kardeşlerimizin şimdilik bütün ümitleri personel kanununda!... Ancak; Personel Kanunu mer'iyete girdikten sonradır ki, resmi Sektörde İktisatçı Sevk ve idareci olarak fonksiyonunu yerine getirebilecektir.

Özel Sektöre gelince: burada da durum pek parlak değildir. Meslektaşlarımız, ancak şahsi gayretleriyle kendilerini kabul ettirebilmekte ve netice almaktadırlar. Hiçbir zaman bir mühendisin bir kimyagerin veya bir hukukçunun rahat çalışma garantisine sahip bulunmuyorlar. Meselâ, neşredilen Sanayi Montaj talimatnameleri; bu talimatname gereğince faaliyette bulunacak teşebbüslerde işletme cesameti, Sermaye ve bir mühendis mecburiyetini şart olarak ararken, Sermayenin rantabilite ve işletmenin kârlılık derecesinin emniyeti bakımından bir iktisatçı mali müşavir şartını dikkate almıyor. Keza, basit gibi görülen büyük şirketlerdeki murakip seçiminde gereken titizliği gösterip bu işten anlıyan İktisatçı mali müşavirlere ruçhanlı bir durum tanınmıyor. Bütün küçük gibi görülen daha nicelerini hesaplayabileceğiniz bu ihmallerin neticesi; vergi kaçırılmalarının, büyük iflâsların önü alınmadığı gibi yer yer milletin huzurunu bozan grev hadiselerinin çoğaldığını da hergün üzülerken görüyor, okuyor ve duyuyoruz.

Cemiyet olarak bugün bünye tedaviye muhtaç bir hastadır. Bu hastanın doktoru ise iktisatçıdır. Doktor var, hasta her geçen gün biraz daha ağırlaşmakta!.. Hastayı kurtarmak için doktoruna müracaat etmek artık kaçınılmaz bir gerçektir.

Tedaviyi yapacak olan İktisatçı ise en taze bilgilerle dopdolu olarak kendisine bu fırsatın bir kere verilmesini bekliyor?

Sevgi ve Saygılarımızla
İKTİSAT DERGİSİ

Ekonomik Durum

Dar Boğazı Geçme Çareleri

Fahri HAKÇOBANI
Maliye Bakanlığı eski
Hesap Uzmanı

DAR BOĞAZI GEÇME ÇARELERİ

Türk ekonomisi pek çok yetkilinin kabul ettiği gibi bugün dar boğaza girmiştir; heyecanlı silkinme yıllarından sonra şimdi şuurlu tedbirler alma zamanı gelmiştir.

Dar boğaz bilhassa dış ticaret açığında kendini belli etmektedir. Filvâki 1969 senesinde ihracat 537 milyon dolara ulaşmış, buna mukabil 754 milyon dolarlık ithalât yapılmıştır ki, yine de 217 milyon dolar tutarında bir dış ticaret açığı ile karşılaşmış bulunuyoruz. Ayrıca, ihracat artışında bu yıl istisnâî bir durumda olan fındık mahsûlünün ihracı mühimce bir rol oynamıştır. Diğer taraftan gerek ithalât gerekse ihracatımız, Plânın öngördüğü seviyenin hayli altında kalmıştır.

1969 Senesinde iç fiat istikrarı bozulmuştur. Yılın ikinci yarısından itibaren para arzındaki ve bütçe açığındaki gelişmeler ile şiddetlenen devalüasyon söylentileri, spekülâtif hareketleri yüksek ölçüde teşvik etmiştir. İktisadî sahada karşılaştığımız dar boğazın diğer sebepleri de, hâlâ ihracât gelirimizin dörtte üçünü sağlayan ziraî istihşâlde verim artışının temin edilememiş olması ve kurulu sanayimizin ham madde bakımından umumiyetle dışa bağılı bulunmasıdır. Ziraat sektöründe Plânlama'nın öngördüğü verim artışı sağlanamadığı müddetçe ziraî mahsul fiatları gittikçe yükselmekte, bunların ihraç imkânları azalmakta, fiat yükselişleri de kamçılanmaktadır. Bu sektörde sâdece tütün ve çayın istihşâl artışı göze çarpmaktadır. Lâkin, belli bir ka-

lite ve miktar seviyesini gözönünde tutmadan bu mevzudaki istihşâl artışı, bütçemize mütemadiyen artan ölçüde yük olmaktadır.

Dar boğazın diğer belirtileri şunlardır:

Arsa ve inşaat demiri fiyatları hemen de % 50 arttığı halde konut inşaatı, evvelki yıllara nazaran % 50 yükselmiştir. Yine bu yıl içinde ithal lisanslarına talep o derece artmıştır ki, bugün transfer edilmiş ithal lisansları termininde dolar başına 6-8 lira açıktan kâr verilir olmuştur.

1969 yılı sonunda Hazine'nin Merkez Bankası'na olan borcu 4 milyar 96 milyon lirayı bulmuştur. Bu meblâğ. bir önceki sene 2 milyar 562 milyon lira olduğuna nazaran 1969 mâlî yılı içinde Hazine, Merkez Bankası'na 1 milyar 534 milyon lira daha borçlanmış demektir. Halbuki, 1968 mâlî yılı boyunca bu borçlanma sâdece 217 milyon lira idi.

Çeşitli sınaî branşlarda, bilhassa demir-çelik mamûllerini işliyen kollarda işçi çıkarılmaları başlamıştır. Bu suretle işsizlik artmıştır.

Sanayi mamûllerinde, gayri menkûllerde, kiralarda ve sair çeşitli eşyada fiyat artışları durmadan devam etmektedir.

Parlak gözükken ve Ortak Pazar'a mukavemeti ile öğündüğümüz dokuma sanayiinde alış-veriş umumiyetle bir seneyi aşan vâdeli senetlerle yapılmaktadır.

Bu bozuk gidişten kurtulmak için sık sık söylenen ve bazı kalemlerce teşvik edilen devalüasyon ise çok mahzurlu, ve de neticesinde faydasız bir operasyondur; kıl halindeki tedbirleri alınma-

dan yapılması halinde artan sıkıntılar doğuracağı, cümlemizin malûmudur.

Bu dar boğazı kolayca geçebilmemiz için kanaâtimizce bir iktisâdî - mâlî şûranın kurulmasına ve bu yönlerden köklü bâzı tedbirler alınmasına âcil ihtiyaç vardır. Böyle bir şûra, Sanayi, Ticaret, Maliye, Çalışma Bakanlığı temsilcileri ile D.P. T., Odalar Birliği Prodûktivite Merkezi İşçi ve İşveren Sendikaları ve Bankalar mümessilleri ile ekonomistlerden, başarılı iş adamlarından kurulu olmalıdır. Alınması gereken tedbirleri ise şöylece sıralamak mümkündür:

1.— Sanayi sektörüne gerektiği ölçüde yeterli, uzun vâdeli ve ucuz Banka kredileri temin edilmelidir. Bunun için Dış Ticaret Bankası'nın bir an önce kurulması lâzımdır.

2.— Sanayie ucuz enerji verilmelidir.

3.— Kurulmuş olan sanayi, tam randımanla çalışma düzenine girinceye kadar sınaî yatırımlara bir müddet ara verilmelidir. Yâni, hayatî bir ehemmiyeti olmayan, sâdece ithal ikamesini sağlayan sınaî yatırımlar şimdilik son bulmalıdır. Kötü de olsa her mamûlün yenisini yapmak gibi kısır bir anlayışa nihayet verilmelidir.

4.— Toplu sözleşmeler bir disiplin altına konmalıdır. Bu disiplin, yukarıda sözünü ettiğimiz Millî İktisad Şûrası'nın yapacağı araştırmalara göre temin edilmelidir. Ancak artan kârlar nisbetinde ücret artışına imkân verilmelidir. Bugün memur maaşları ortalamasını aşmış bulunan sanayi işçileri ücreti, mamûllerin fiyatlarını yükseltmiştir. Bu durum, Ortak Pazar karşısındaki eski bir avantajımızı, ucuz işgücü rüchaniyetimizi kısa zamanda yitirmiş olacaktır.

İşçi Sendikaları idarecileri bugün dar bir zihniyet içine düşmüşlerdir; mütemadiyen ücret artışı ve geniş sosyal haklar koparmak peşinde koşmaktadırlar. Bunlar hattâ 40 saat haftalık çalışma arzusuna kapılmışlardır. Halbuki, 40 saatlik iş haftası ancak Amerika'da, o da bâzı iş kollarında tatbik edilmekte olup henüz Avrupa sanayiine bile girmiş değildir. Pek çok millî ve dinî bayramlar ile pazar tatilleri, yıllık izinler dolayısıyla esasen bizim iş günlerimiz sayılı hâle gelmiştir. Senenin bu yüzden dörtte birinde çalışmayız. Halbuki, geri kalmışlıktan kurtulmak için bizim haftalık çalışmamız, 48 saatin bile üstüne çıkmalıdır.

Dâva sâdece yarım milyon Türk işçisinin geçici refah ve güveni dâvası değildir. Dâva, 5-6 milyon Türk gencinin sanayide istihdamı meselesidir. Eğer sendikaların idarecileri ile sol sözcüleri hâlâ sefâlet edebiyatından vazgeçmez, işçi çıkarmalarının gerçek sebeplerini araştırmaz, uzun vâdeli program ve hedefler tasarlamazlarsa, Türk ekonomisi ve dolayısıyla Türk işçisini karanlık bir geleceğe salmış olacaklardır.

5.— Mümkün mertebe uzunca bir müddet hükûmetler, bütçede cârî harcamalar faslında fazlaca bir artış yapmamağa dikkat ve gayret etmelidirler. Çeşitli memur ve hizmetlinin haklı olan ücret zammı talep ve haykırıları karşısında bu tutumun pek zor olduğunu bildiğimiz halde, bu bahisde yine de fazlaca açılmamak lâzım geldiği kanaatindeyiz. Zîrâ sağlanacak nisbî bir fiat ve ücret istikrarı, memur ve işçinin geçim dâvasını, uzun vâdede daha da müsbet şekilde halledecektir. Esâsen Ortak Pazar câmiasına girebilmemiz ve bu düzende başarılı olabilmemiz ancak bu şartın sağlanması ile mümkündür.

6.— Turizm dâvasına daha ciddi yollardan sarılarak çok daha büyük hamleler yapmak zorundayız. İster keyfî, isterse dinî maksatlarla dış memleketlere gidecek olanlardan yüklü miktarlarda (dış harcamalar vergisi) almalı, ticarî, ilmî, meslekî seyahâtleri ciddi şekilde tahdit ve takyid etmeliyiz.

7.— Gelir Vergisi Kanunu'nun 81. maddesindeki dört yıllık müddet şartı kaldırılarak gayri menkûllerin alım ve inşaa bedeli ile satış bedelleri arasındaki fark, her zaman için vergi mevzuuna alınmak, hattâ bâzı hallerde daha ağır bir mütarakki vergi tarifesi tatbik edilmek suretiyle bu mevzudaki geniş spekülasyona son vermek gerekir.

8.— Yapılması gereken bir vergi reformunda veraset ve intikal vergisi çok daha şumûllü bir tarzda ele alınarak bugünkü vergi hasılatının on katını toplamak mümkün olabilir. Aynı reformda ziraatî kazançları daha geniş bir şekilde vergi mevzuuna almak suretiyle bu sahadaki vergi gelirini de arttırmak lâzımdır. Bu sâyede bir kısım ticarî kazançlardaki vergi kaçakçılıkları da önlenmiş olur.

9.— Hayvancılık, balıkçılık ve ziraatı verim artışlarını temin edecek tedbirleri almayı ve bu sahalarda kooperatifleşmeyi hızlandırmayı unutmamalıyız.

10.— Halka açık şirketleri teşvik ve kontrol edici tedbirleri hızla alarak âtil veya gayri iktisadî sahalarda bulunan küçük küçük tasarruf ve sermayeleri, büyük ve verimli yatırımlarda kullanmalıyız. Bu suretle kurulacak halk kapitalizmi işçi dahil her sınıf Türk vatandaşının satın alma gücünü arttırmak suretiyle millî refahın teşekkülüne hizmet edecektir. Onun içindir ki, bu kabil şirketlerin murakabesine dair hazırlanmış olan tasarırı biran önce kanunlaştırmak lâzımdır.

11.— Dış memleketlerde çalışan Türk işçilerinin sayısı bugün 300 bin civarındadır. Bunların, ariavata transfer ettikleri paraları 1969 yılında 138 milyon dolarıdır. Cârî kurdan daha da câzib bir kur tatbiki suretiyle bu meblâğın bir kat fazlası rahatça elde edilebilir.

12.— «Her şey ihracât içindir» sloganını bütün iş adamlarımıza sanayicilerimize ve yabancı sermayeyi teşvik kanunundan yararlanarak kurulmuş müesseselere kabul ettirmeye zorlamalıyız. Şüphesiz bu mevzuda şimdi bile canla başla çalışan idealist iş adamlarımız mevcuttur. Aynı mevzuda çalışan sanayiciler, müşterek bir ihracât ofisi kurarak mallarını, yabancı ülkelere mutlaka satmak yollarını bulmaya zorlanmalıdır. Yâni, dövizli, sanayici bulmaya mecburdur. Bu mevzuda devlete el açmamalıdır.

Türk sanayii, aşırı gümrük himayelerinden yavaş yavaş çıkarılmalıdır; duvarların ötesindeki yabancı rakipleriyle çarpışarak pazarlar ele geçirmek, savaşına sürüklenmelidir. Bu savaşın başarı ile yürütülmesi için:

Sınai mamûl ihracında el'an yapıl-

makta olan % 15 nisbetindeki döviz tahsisinin bir kat arttırılarak sanayicilerimizin ham madde ve malzeme ihtiyaçlarını, kendilerinin sağladıkları dövizlerle rahatça gidermelerini mümkün kılmalıdır.

Dış ve iç fiat farklarını kısmen değil tamamen giderici bir ayarlamayı temin edecek (vergi iadesi) müessesesi kurulmalıdır ki, sanayicilerimiz, iç pazarlarda buldukları câzip şartların ötesinde de imkânlar araştırmaya çaba sarfetsinler.

Bu suretle sanayicilerimize sağlanacak imkân ve kolaylıklardan sonra onların istihsâl ettikleri mamûllerde standardizasyon ve kalite kontrolleri daha şumûllü ve ciddi şekilde tatbik ve tâkip edilmelidir.

Yukarıda, sütunların müsaadesi nisbetinde açıklamaya çalıştığımız bu ve emsâli tedbirler alınmadıkça ekonomimiz, dar boğazdan çıkamaz. Söylentisi kesilmeden devam etmekte olan devalüasyon ise başlı başına bir tedbir olamayacağı gibi mevcut sıkıntıyı daha da arttırmış olacaktır. Bizim görüşümüz ise bunun tamamen aksi istikamette olup, Türk parasının kıymetini mümkün mertebe korumak çabasında toplanmaktadır.

Ayın Ekonomik Olayları

Yazan : Faruk ÇEHRELİ

1969 Yılı İhracatı, İthalatı ve Dış Ticaret Açığımız

1969 yılı ihracatı plân hedeflerinin biraz gerisinde 32.8 milyon dolar noksanı ile 536,8 milyon dolar olarak tahakkuk etmiştir. 1968 yılına oranla % 6,64 eksik bulunmaktadır.

thalatımız ise 1969 yılı uygulama programında ön görülen 860 milyon doların % 6.83 oranında, 59,8 milyon dolar noksanı ile 801,2 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

Program ithalatında yer alan liberasyon yolu ile ithalatta en büyük gerileme meydana gelmiş bulunmaktadır. Geçen seneye oranla 16,7 milyon dolar eksik tahakkuk etmiş bulunmaktadır. Tahsisli ithal malları listesinde ise geçen seneye göre 12,4; anlaşmalı memleketlerden ya-

pılan ithalatta ise 3,4 milyon dolar bir gerileme mevcuttur.

Program ithalatında gerileme meydana gelirken kendi kendini finanse eden ithalatta bir artmanın meydana geldiğini görmekteyiz. Bu konuda en büyük artma yabancı sermayenin yaptığı ithalat olmuş iki misline yaklaşmış bulunmaktadır. 1968 yılında 5,7 milyon dolar olan bu ithalatın 1969 yılında 10,1 milyon dolar olarak gerçekleştiğini görmekteyiz. Proje kredileri için yapılan ithalatta 11,5 milyon dolar, bedelsiz ithalat yolu ile yapılan ithalatta 36,70 milyon dolar artma meydana gelmiştir. Yalnız bedelsiz ithalatın 33,5 milyon doları hibe yolu temin edilmiştir.

İhracatımız 1969 yılı uygulama programına oranla geri kalırken 1968 yılına

nispet edildiği takdirde % 8,15 bir fazlalık göstermiş bulunmaktadır. 40,4 milyon dolarlık bu fazlalık madencilik ve sanayi ürünlerinden yapılan ithalatın doğmuş bulunmaktadır. Sanayi ürünlerinde 28,8 milyon dolar, maden ihracatında ise 9 milyon dolar 1968 yılına oranla fazla ithalat yapılmıştır. Bu da göstermektedir ki ihracatımızda yavaş yavaş beş yıllık plan hedeflerinde ön görüldüğü gibi bünyeye değişikliği olmakta, zirai mahsuller ihracatımız sabit kalırken sanayi ürünlerimizin ihracatı artmaktadır.

İthalatımızda meydana gelen gerilemenin transferlerin gecikmesinden doğduğu bunda dış ticaret bilançosunun pasif bakiye vermesinden neşet ettiği bilinmektedir. Planda ön görülen % 7 kalkınma hızının temini için ithalatını tam olarak gerçekleşmesinde ki zaruret açıktır. Haddizatında ithalatın bünyesi yatırım maddelerine ve ham maddeye verilen ağırlıkla kalkınma hızımıza göre ayarlanmış bulunmaktadır. Yatırımların kısa zamanda ihraç yeteneği kazanabilecek sahalar tahsis planlamanın yapacağı tercihlerde göz önünde tutulması gerekir. Döviz tasarrufu nedeni ile yatırımların iç piyasaya cevap verecek bilhassa lüks istihlak mallarına yöneltilmesi sanayi mamülleri ihracatımızı frenleyen faktörlerden biridir. ihracatımızın artması dış ticaret bilançomuzun düzelmesinde en büyük olumlu rolü oynayacağı bir gerçektir. Bu arada 1969 yılına oranla dış ticaret açığımızın azaldığını, 2,9 milyon dolarlık eksikle 264,4 milyon dolar olarak gerçekleştiğini görmekteyiz. Bu durum geleceğe ümitle bakabileceğimizin karinesi sayılır.

Aşağıdaki istatistiklerde, ithalatımızın ve ihracatımızın bölgelerarası dağılımını, bölgelerarası dış ticaret ilişkilerimizi 1968 yılı ile mukayeseli olarak vermekteyiz.

(TABLO : I)

İthalatın Bölgeler Arası Dağılımı

	İthalatı (000 \$)	İthalatı (000 \$)	Fark (000 \$)
1. OECD			
Ülkeleri	583.229	626.027	+ 42.798
A.E.T.	281.896	284.471	+
A.S.M.B.	156.703	160.977	+
A.B.D.	120.618	154.525	+
Japonya	11.74	8.881	—
Diğerleri	12.265	17.173	+

2. Anlaşmalı

Ülkeler	108.874	109.794	+ 920
Doğu Bloku	97.832	98.871	+
Diğerleri	11.042	10.923	—

3. Diğer

Ülkeler	71.560	65.407	— 6.153
Serbest			
Dövizliler	42.115	37.764	—
Diğerleri	29.445	27.643	—
Toplam :	763.663	801.228	+ 37.565

Görüldüğü üzere, 1969 yılı ithalatı, 1968 yılına nazaran 37,6 milyon dolarlık bir artış göstermiştir ki, bu artışın oranı % 4,92 dir. Öte yandan OECD ülkelerinden yapılan ithalattaki artış, 42,8 milyon dolar olup bunun oranı % 7,34 tür. OECD ülkelerinden yapılan ithalattaki artış, özellikle, Amerika'dan yapılan ithalatta görülmektedir. 33,9 milyon dolar. Tabiiyle bu artış, proje kredilerinden yapılan ithalattan ileri gelmektedir. Bundan başka, Ortak Pazar'dan yapılan ithalatta 2,6 milyon dolarlık Avrupa Serbest Mübadele Bölgesi'nden yapılan ithalatta 4,3 milyon dolarlık bir artış görülmektedir.

2. Anlaşmalı

Ülkeler	102.220	108.090	+ 5.870
Doğu Bloku	90.019	90.564	+
Diğerleri	12.201	17.526	+

3. Diğer

Ülkeler	40.328	45.663	+	5.335
Serbest				
Dövizliler	9.737	19.985	+	10.158
Diğerleri	30.591	25.768	—	4.823
Toplam :	496.369	536.834	+	40.465

1969 yılı ihracatında, bir önceki yıla nazaran % 8,15 oranında, 40,5 milyon dolarlık bir artış görülmektedir ki, bu artışta OECD'nin payı 29,3 milyon dolardır. OECD ülkeleri'ne yapılan ihracatta, geçen bir yıl öncesine nazaran artış oranı, % 8,27 dir.

Ihracaatta, en önemli artış, Ortak Pazar ülkeleri'nde görülmektedir. Bu ülkelere olan ihracatta artış değeri 50,7 milyon dolar, artış oranı ise % 30,89 dur. Buna karşılık Avrupa Serbest Mübadele Bölgesi'ne yapılan ihracatta 4,1 milyon dolarlık, Amerika'ya yapılan ihracatta 3,9 milyon dolarlık azalma görülmektedir.

Anlaşmalı Ülkeler'e yapılan ihracatta ise, toplam olarak, 5,9 milyon dolarlık artış görülmektedir. Ancak, bu artış özellikle Doğu Bloku dışında kalan ülkelere yapılan ihracatta görülmektedir: 5,3 milyon dolar.

Bunlar dışında kalan ülkelere yapılan olarak, 5,3 milyon dolarlık artış bulunmaktadır. Bu grupta ise, serbest dövizli ülkelere dönük ihracatta 10,2 milyon dolarlık artışa karşılık, diğer ülkelere dönük ihracatta 4,8 milyon dolarlık bir azalma bulunmaktadır.

Bölgeler arası dış ticaret ilişkilerinde görülen bazı dalgalanmalar, 1969 yılında dikkati çekecek bir görüntü içerisinde bulunmaktadır. Bundan dolayıdır ki, bölgeler arası ithalat ve ihracattaki farkları gözden geçirmek, faydalı görülmüştür. (Tablo : III)

1969 yılı dış ticaret açığı, 1968 yılına nazaran 2,9 milyon dolarlık azalma ile 264,4 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Ancak, bölgeler bakımından dış ticaret açıklarında dikkate değer dalgalanmalar olmuştur. Nitekim, 1969 yılında, OECD ülkeleri ile olan dış ticaret ilişkilerinde, açık, 242,9 milyon dolardır. Halbuki, bu açık, 1968 yılı için 229,4 milyon dolardır. Bir başka deyimle, 1968 yılında dış ticaret açığının % 85,83 ü OECD ülkeleri'ne ait olduğu halde, 1969 yılında bu açığın oranı % 91,89 a çıkmıştır.

Anlaşmalı Memleketler ile olan ilişkilerde ticaret açığı, 1968 yılında % 2,49 oranında olduğu halde, bu oran, 1969 yılında % 0,64 e düşmüştür.

Diğer ülkeler ile olan ilişkilerde de, dış ticaret açığının % 11,68 den % 7,47' ye düştüğü görülmektedir.

Anlaşmalı Ülkeler'den yapılan ithalâtta ise artış, sadece, 920.000 dolardır. Ancak bu grupta artış, özellikle, Doğu Bloku'nda görülmektedir: 1,0 milyon dolar. Buna karşılık, diğer Anlaşmalı Ülkeler'den yapılan ithalâtta 119.000 dolarlık düşme görülmektedir.

(Tablo : II)

Bunlar dışında kalan diğer ülkelere yapılan ithalâtta 6,2 milyon dolarlık bir düşme görülmektedir.

(TABLO : II)

Ihracatın Bölgeler Arası Dağılımı

	1968	1969	
	İhracatı	İhracatı	Fark
	(000 \$)	(000 \$)	(000 \$)
1. OECD			
Ülkeleri	353.821	383.081	+ 29.260
A.E.T.	164.146	214.857	+ 50.711
A.S.M.B.	85.111	80.964	— 4.147
A.B.D.	72.533	59.885	— 12.648
Japonya	16.506	12.606	— 3.900
Diğerleri	15.525	14.769	— 756

T.C.

(TABLO : III)

Bölgeler Arası Dış Ticaret İlişkileri

	1 9 6 8			1 9 6 9		
	İthalat (000 \$)	İhracat (000 \$)	Fark (000 \$)	İthalat (000 \$)	İhracat (000 \$)	Fark (000 \$)
1. OECD						
Ülkeleri	583.229	353.821	— 229.408	626.027	383.081	— 242.946
A. E. T.	281.896	164.146	— 117.750	284.471	214.857	— 69.614
A. S. M. B.	156.703	85.111	— 71.592	160.977	80.964	— 80.013
A. B. D.	120.618	72.533	— 48.085	154.525	59.885	— 94.640
Japonya	11.747	16.506	+ 4.759	8.881	12.606	+ 3.725
Diğerleri	12.265	15.525	+ 3.260	17.173	14.769	— 2.404
2. Anlaşmalı						
Ülkeler	108.874	102.220	— 6.654	109.794	108.090	— 1.704
Doğu Bloku	97.832	90.019	— 7.813	98.871	90.564	— 8.307
Diğerleri	11.042	12.201	+ 1.159	10.923	17.526	+ 6.603
3. Diğer						
Ülkeler	71.560	40.328	— 31.232	65.407	45.663	— 19.744
Serbest						
Dövizliler	42.115	9.737	— 32.378	37.764	19.895	— 17.869
Diğerleri	9.445	30.591	+ 1.146	27.643	25.768	— 1.875
Toplam :	763.663	496.369	— 267.294	801.228	536.834	— 264.394

**TÜRKİYENİN ORTAK PAZARA
İHRACATINDA GEÇEN YILA ORANLA
ARTIŞ VAR**

İktisadi Kalkınma Vakfının, Europe Açansına dayanarak verdiği bir habere göre, Türkiye'nin Ortak Pazara ihracatı 1969 yılında 15 milyon dolara ulaşmıştır. 1968 yılındaki ihracatımız 164 milyon dolarda kalmıştı. (1967'deki ihracatımız ise 176 milyon dolardı). Bu durumda Türkiye'nin ihracatı 1968'e oranla 1969'da yüzde 31 artmıştır. Ortak Pazarın tüm Türk ihracatındaki yeri böylece yüzde 40'a yükselmiş olmaktadır. Türkiye'nin diğer ülkelere yaptığı ihracat ise yüzde 18 oranında bir yükselme göstermiştir.

Türkiye'nin 1969 yılı içindeki ihracatındaki net artışları fındık, zeytinyağı, pamuk ipliği ve narenciye ürünleri meydana getirmiştir.

Türkiye'nin Ortak Pazar ülkelerinden ilk beş yıl içinde yaptığı ithalat da 154 milyon dolardan 284 milyon dolara yükselmiştir. Türkiye'nin diğer ülkelerden aldığı malların tutarı da 382 milyon dolardan (aynı devre içinde) 516 milyon dolara ulaşmıştır. Böylece Ortak Pazarın Türkiye'nin ithalatındaki pay, beş yıl içinde yüzde 28,7'den yüzde 35,5'e yükselmiş bulunmaktadır.

Europe Ajansının bir rapora dayanarak yaptığı bu habere göre, Türkiye ilk beş yıl için verilen 175 milyon dolarlık kredinin tümünü kullanmıştır. Bu kredinin 105.0 milyon doları enfastrüktür yatırımlarında kullanılmış, 69.1 milyon doları da sanayi projelerine harcanmıştır.

Raporda, Ortak Pazar ile Türkiye ilişkilerinde bazı gelişmelere de yer verilmiş, Ortak Pazarın İzmir Fuarına katılışı,

çeşitli konferans, seminer ve kollokyumların düzenlenmesi ele alınmıştır. Yine aynı rapora göre, Ortak Pazarın Türkiye'ye iki defa 50'er bir tonluk partiler halinde buğday yardımıyla bulunduğu da belirtilmiştir.

ORTAK PAZARIN SOSYALİST MEMLEKETLERLE OLAN TİCARETİ

Ortak Pazar istatistik bölümü, Topluluğun 1958/1968 yılları arasında sosyalist ülkelerle yaptığı ticaret sonucunu açıklamıştır.

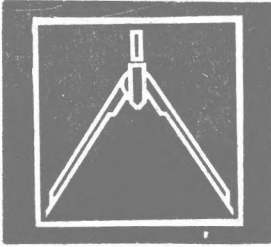
Verilen rakamlara göre, Topluluk bu devre içinde tüm ihracatının yüzde 11,2'sini sosyalist kamp'a yapmıştır. Bu ihra-

cataın yüzde 2,3'ü Rusya'ya, yüzde 1,3'ü RDA'ya, yüzde 1,1 Polonya'ya, yüzde altısı Macaristan'a, yüzde 2,1'i Yugoslavya'ya, yüzde 0,3'ü Kubyaya, ve yüzde biri Komünist Çin'e yapılmıştır.

1968 yılı içinde Ortak Pazarın yaptığı ithalatın yüzde 11,3'ü de Sosyalist Bloktan gelmiştir. Bu rakamın yüzde 9,2'si ise Doğu Avrupa, geri kalanı diğer komünist ülkelere aittir.

İthalatın yapıldığı ülkeler ve yüzdeleri de şöyledir: Rusya yüzde 24; RDA 3; Polonya yüzde 1, Çekoslovakya yüzde 0,9; Macaristan 0,6; Romanya yüzde 0,9; Bulgaristan yüzde 0,4; Yugoslavya 1,3; ve Çin 0,7.

— 0 —

Polonya ile Türkiye arasında ticari ve iktisadi münasebetlere genel bakış

Yazan: Ali TOPALOĞLU

GİRİŞ-TARİHTE OSMANLI-LEH MÜNASEBETLERİ-BUGÜNKÜ MÜNASEBETLER VE TİCARİ ANLAŞMALAR-POLONYA'DAN İTİHALÂTİMİZ-POLONYA'YA İHRACATIMIZ-KARŞILIKLI TURİZM-BUGÜNKÜ POLONYA-İŞBİRLİĞİ KONUSU VE YARIN NELER YAPILABİLİR.

GİRİŞ : Dış ticaret münasebetlerinde farklı iktisadi rejimlerin artık bir engel teşkil etmediği ve karşılıklı istifadeler esasına dayanıldığı sürece ticarî münasebetlerin gelişmesinin imkân dahilinde olduğu artık münakaşa kabul etmeyen bir gerçek olmuştur.

Nitekim sosyalist rejimli ülkelerle

dış ticaret hacminin artan bir seyir takip etmesi ve yıllık dış ticaret protokollerinin tanziminde gösterilen hassasiyet bu iddiamızı doğrulamaktadır.

9 Mart 1970 günü Varşova'ya hareket eden Ticaret Heyetimizi takiben Nisan başında Dış İşleri Bakanımızın yanındaki bir heyetle beraber Polonya'yı ziyaret edeceğinin açıklanması üzerine bu ülke ile ilgili genel mahiyetteki bazı bilgilerle, son yıllara ait istatistik neticelerinin duyurulmasında fayda mütalaa ediyoruz.

TARİHTE OSMANLI - LEH MÜNASEBETLERİ: 1414 yılında Polonya Kralı Vladyslaw Jagiello'nun Osmanlı Padişahı Birinci Mehmet'e gönderdiği 2 elçi ile baş-

İlyan diplomatik temaslar bugün 556. cı yılını doldurmuş bulunmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu zamanında muhtelif tarihlerde ve değişik vesilelerle karşılıklı gönderilen elçiler iki devlet arasında iyi münasebetlerin muhafazası ve karşılıklı saldırmazlık anlaşmalarının ihdasına yol içmiştir.

Tarihçilere göre Osmanlı İmparatorluğu-resmen-ilk tanıyan devlet 16. cı asrın hemen başında gene Leh'ler olmuştur. Bu tarihlerde iki memleketin sınırları Dniestr nehri ve Karadeniz'e yakın Kili ve Akkerman şehirlerinin civarında birleşiyordu.

Diplomatik münasebetlerin aşağı yukarı 6 asra yakın bir zamanı doldurmuş olmasına mukabil iki devletin tarihleri boyunca hiç hasmane duruma geçmiş olmamaları karşılıklı bir memnuniyet vesilesidir.

BUGÜNKÜ MÜNASEBETLERİMİZ VE TİCARİ ANLAŞMALAR: Polonya ile Türkiye arasındaki münasebetler bugün daha ziyade ekonomik yönden devam etmektedir. 1948 yılında yapılan anlaşmaya göre ticarî münasebetlerimiz yıllık ticaret protokolleri ile tanzim edilmekte ve bu münasebetler her yıl gelişen bir seyir takip etmektedir. Kliring yolu ile yürütülen ticarî münasebetlerimizde 1969 yılında yıllık ithalatımızın aşağı yukarı % 5'nin Polonya'dan yapılması bu konuda Polonya'nın kazandığı önemin canlı bir delili olmuştur. Gelişme aşağıdaki seyri takip etmiştir.

Polonya - Türkiye arasındaki ticaret hacmi 1964 yılında 14 milyon dolarken, 1968 yılında 18 milyon dolar olmuş, 1969 yılında ise büyük bir artış göstererek 25

milyon dolara ulaşmıştır. Son yıldaki bu büyük artış Polonya'dan ithal edilen geleneksel mamulere dışında yapılan gemi ithalatına dayanıyor. Denizcilik Bankası Deniz Nakliyatınca teslim alınan General Cebesoy ve Cemal Paşa gemilerinden sonra 3. cü geminin teslimi 1970 yılının Temmuz ayında Nisan ayına tacil ettirilmiştir. Bu gemilerin sipariş ve teslimi kota dışı gerçekleştiğine göre takyitli kotaya rağmen Polonya-Türkiye arasındaki ticarî münasebetlerin geliştirilmesi imkânının mevcut olduğu görülüyor.

POLONYA'DAN İTHALÂTİMİZ: Ülkemizin Polonya'dan yaptığı ithalat, 1969 yılındaki gemiler hariç, ithal kalemleri bakımından aşağı yukarı yıllardır büyük değişiklik arzetmiyor.

İthalatımızın en önemli kısmı makine sanayiine aittir. Bu meyanda bilhassa makine yapımı yarıyan makineler ezcümle torna, pres, çekici, freze, gibi tesisler ilk sırada geliyor.

Kimyevi maddeler ithalatımızın ikinci önemli kalemini teşkil etmekte. Bunlar arasında çeşitli boyalar, plâstik ham maddeler sentetik kauçuk, yarı işlenmiş ecza maddeleri soda ve Polonya'da özel bir ihtisas konusu olan sülfürik asit zikredilebilir.

Polonya'nın Türkiye bakımından üzerinde ısrarla durduğu bir ihraç mevzuu ise elektrik ekipmanları. Halen Polonya'da yılda 60 milyar kw. saat elektrik üretildiği ve elektrik ekipmanları üretimindeki yıllık artışın yüzde 7-8 arasında olduğunu zikretmek isteriz. Türkiye'de elektrik enerjisi üretimi ve bu konudaki yatırımlar her yıl büyük bir hızla geliştiğinden her türlü sayaçlar, ekipmanlar, iletkenler ve elektrik tesisleri ithalatı bakımından ülke

miz Polonya için ayrı bir önem taşıyor. Nitekim her türlü elektrik ekipmanları temini için gerek devlet gerekse özel sektöre ait çeşitli işletmelerle temas kurulmuş. Bu meyanda Ankara ve İstanbul Belediyeleriyle temininde mutabakata varılmış durumda.

Polonya'dan yaptığımız ithalât içinde önemli bir yer tutan diğer bir kalem ise tıbbî ve cerrahi ekipmanlar ile diğer hastane materyelidir. Türkiye'de gelişen sosyal hekimlik ve buna paralel olarak artan hastane sayısı özel ihtisas gerektiren bu tür ekipmanların ithalinin artarak devam edeceğinin bir delili durumundadır.

POLONYA'YA İHRACATIMIZ: Son yıllarda sınaî üretimin millî hasılamız içindeki payı yükselmiş olmasına rağmen, bu değişikliğin ihraç maddelerimizde de gerçekleşmesi aynı şekilde kolay olmamaktadır. Bunun yanında sınaî bakımdan daha ileri durumdaki ülkelere sınaî mamul ihracatının büyük güçlükler arzettiği de muhakkak. Nitekim bu sebeple Polonya'ya yaptığımız ihracat kalemlerinde böyle bir değişiklik maalesef yok, tarımsal üretim ile ham maddeler gene ilk sıraları teşkil ediyor.

Temel ihraç kalemlerimizi pamuk, tütün gibi sınaî tarımsal maddeler, başta turuncgiller olmak üzere muhtelif meyveler teşkil ediyor. Bunun yanında ham deri ile deri işlemeye mahsus palamut ihraç mallarımız arasında. Sınaî mamuller arasında son yılda gerçekleşen 80.000 dolarlık havlâ ihracatını görüyoruz. Polonya'ya tekstil maddeleri ihracı iki sebeple güç. Türkiye'de dokuma sanayii ileri olmasına rağmen İtalyan ve Avusturya menşeli dokumaların fiat bakımından daha ehven oluşu ve ayrıca Polonya'nın dokuma sana-

yiinde oldukça ileri seviyede oluşu bu güçlükleri teşkil ediyor.

Bir de ihracatımızı geliştirmek için bazı çalışmalar yapmamız gerekli. Ezcümle Türkiye'den metal-produksiyon ithal edilmek istendiğine dair duyduğumuz haberlere rağmen bu hususun bugüne kadar gerçekleşmemesindeki sebebi kendimizi tanıtmamız bakımından yeteri kadar faal olmamızda bulmalıyız. Nitekim Türkiye'ye ihracat yapmak için gelen Polonya'lı yetkililerin, buna ilâveten Türkiye'den ithalât yapmak için dahi buraya kadar gelmek zorunluluğunu duyduklarını işitiyoruz. Varşova'da mevcut Ticaret Ataşemizin bütün çabalarına rağmen gerek devlet sektörü gerekse özel sektör temsilcilerinin ihracat imkânlarını arttırmak için bizzat yerinde özel bir çaba harcamaları arzulan artışın sağlanamamasında başlıca amil oluyor. Kanımızca Polonya'da kendimizi tanıtmâ babında yapacağımız her türlü çalışma ihracat imkânlarının artması şeklindeki semeresini derhal verecektir. Bir misâl olarak Türkiye'den krom ve boraks almak karşılığında sülfürik asit vermek arzusunda olduklarını ve bu konuda müracaat beklediklerini zikredebiliriz.

KARŞILIKLI TURİZM: İki ülke arasındaki turizm hareketi ise arzulan seviyenin çok altında. Yıllık tatillerini yurt dışında geçiren Polonya'lıların sayısı gittikçe artarken bunlardan Türkiye'ye gelenler ancak yüzlerce ifade edilecek kadar az. Binlerce Polonya'lı turist'in Romanya, Bulgaristan ve Yugoslavya'ya aktığı düşünülürse gerek iklim, gerekse tarih ve tabii güzellikler bakımından çok daha üstün olan yurdumuza bu turistleri çekemememiz tek sebebe bağlanabilir «İlgisizlik» Nitekim Polonya Hava Yolları «LOT» Türkiye'ye sefer yapmıyor. Aynı şekilde

THY'da Polonyaya uğramamakta. Halbuki sistemli bir çalışma, etkili ve duyurucu reklâmlar ile turizm hareketleri derhal canlanabilir. Halkları birbirini tanıyan ülkeler arasında bir yakınlaşmanın daha kolay olabileceğine ve ticarî temasların bu şekilde çok daha kolay gelişeceğine inandığımızı bu vesile ile ifade etmek isteriz. Nitekim Turizmin sağladığı indirect faydalardan biri de bu değil midir?

BUGÜNKÜ POLONYA: Ticarî münasebetlerimiz yanında çeşitli vesilelerle sportif ve kültürel temaslarımız da olan Polonya'nın bugünkü durumunun objektif bir açıdan tanınmasında fayda vardır. Nitekim ancak bugünkü seviyesini, dış ticaret durumunu, tabii ve sınaî ürünlerini tanımakla, ülke ile yarınki münasebetlerimizin tanziminde yeteri kadar veriye sahip olabiliriz.

Polonya ile ilgili istatistikî malûmatın Polonya Devlet İstatistik Merkez Bürosu, yıllık istatistiklerinden derlenmiş olduğunu peşinen ifade etmek isteriz.

Sovyetler Birliği, Çekoslovakya ve Doğu Almanya ile sınır komşuluğu olan Polonya 312.700 km²'lik bir alana yayılan 32.400.000 kişilik nüfusa sahip. Kuzeyinde Baltık Denizine açılıyor. Turizm bakımından avcılık, deniz sporları dağcılık ve kış mevsiminde ski yapma imkânları ile cazibe arz ediyor. Ülke genel olarak ovalık, toprakların % 26'nı ormanlar teşkil ediyor. Bunlar içinde % 83 oranı ile çam ormanları en önde gelmekte. Ham madde imkânları bakımından ülke vasat zenginlikte. En önemli tabii zenginlik taş kömürü, Polonya bu bakımdan dünyada 6'cı sırayı işgal ediyor. Ülkede ayrıca linyit, tabii gaz, bakır, çinko, kükürt ve kaya

tuzu gibi ham maddeler önemli miktarlarda mevcut.

Ülke nüfusunun takriben yarısı şehirlerde yaşıyor, yıllık doğum oranı binde 16,3, ölümler oranı binde 7,6, yıllık net artış oranı ise binde 8,7. Ülkede vasatı yaş ortalaması erkeklerde 66,8 kadınlarda ise 72,8. Nüfusun takriben dörtte birini okul çağındaki gençler, gene takriben yarısını ise 18-20 yaş arasındaki çalışan nüfus teşkil etmekte. Eskiden bir tarım ülkesi olan Polonya'da bugün durum oldukça değişik. Tarımda çalışanlar faal nüfusun sadece % 30'unu teşkil etmekte.

İkinci dünya harbinde millî varlığının % 38'ini, nüfusunun 1/5'ni ve endüstri tesislerinin % 66'nı kaybetmiş olan Polonya'nın bu kayıplarını telâfi için son 25 yılda yaptığı yatırım toplamı 2.000 milyar zlotidir. (Resmî kura göre 83,4 milyar dolar).

Polonya'nın bu kayıpları telâfi yolundaki çalışmalarında daima yüksek tasarruf ile bu tasarrufları yatırıma sevk kaidesi tatbik edilmiştir. 1968 yılında dahi millî gelirin sadece % 72'si tüketim ve % 28 ise tasarrufa ayrılmakta idi. Bu rakamlar ve ilk yıllarda üretimin sadece sınaî mamuller ile zaruri tüketim maddelerine tahsis edilmiş olması bir ülkenin kalkınmasında yaşıyan neslin, gelecek uğruna ne derece büyük fedakârlıklara katlanmış olduğuna dair bir fikir vermeye yetiyor.

Polonya'da endüstri tamamen devlete ait. Özel sektörün sahip olduğu endüstri tesislerinin payı % 0,3. 1968'deki neticelere göre ülkede mevcut 50.000 sınaî tesiste 4 milyonun üzerinde istihdam hacmi tesbit edilmişti. Sınaî istihsalın yıllık artış yüzdesi oldukça yüksek yüzde

10,9 artış ile sosyalist ülkelerin % 10,5' luk ortalama sınaî artış oranının üzerinde, Endüstri kolları içinde mekanik endüstri % 29, kimya endüstrisi % 11 paya sahip. Yılda 11 milyon tonluk çelik üretimi ile dünyada 9'cu, 60 milyar kw/saat elektrik enerjisi üretimi ile dünyada 13 cü, 140 milyon tonluk kömür üretimi ile dünyada 11'ci, 11,6 milyon tonluk çimento üretimi ile dünyada 11'ci gelmekte.

Tüketim maddeleri üretimi de bugün oldukça gelişmiş durumda. 1,6 milyon tonluk şeker üretimi ile dünyada 10'cu, 2,1 milyon tonluk et üretimi ile dünyada 8'ci, 835 milyon metrelik pamuklu dokuma ile dünyada 11'ci geliyor.

Dayanıklı tüketim mallarının tüketiciler arasında dağılımı bakımından Polonya henüz çok ileri rakkamlara varamamış. Ezcümle her 1000 kişinin 24'dünde radyo, 17'sinde TV, 15'inde çamaşır makinesi, 12'inde buzdolabı var. Bunun yanında otomobil ve plâstik maddeler imalatı konusunda Polonyada üretim dünya üretim rakkamlarına göre yetersiz. Ülkede bu 2 konuya son yıllarda büyük önem veriliyor, yatırımlar bu sahaya müteveccih. Ezcümle FIAT Fabrikasının yatırımı ile FIAT 124 modellerin Polonya'da yapımına başlan-

mış.

Tarımsal üretim konusunda Polonya'nın vardığı neticeler aşağıdaki gibi özetlenebilir. Buğday, arpa, yulaf ve çavdarın toptan üretimi 1967 yılında 16 milyon ton olmuş, bu netice ile dünyada 8 ci sırayı tutmuşlar. Patates üretimi ise yılda 50 milyon ton ile dünyada 2 ci sırada geliyor. 15 milyon tonluk şeker pancarı üretimi dünyada 3 cü sırada.

Ülkede 14 milyon domuz, 11 milyon sığır, 2,7 milyon at hayvansal zenginliği teşkil ediyor. 14 milyar litrelik süt üretimi ile dünyada 5 ci ve 6,3 milyar adet yumurta üretimi ile dünyada 10 cu geliyorlar. Genel olarak tarımsal üretim harp öncesi yıllarına kıyasla % 60 nisbetinde bir gelişme göstermiş.

Polonya'nın dış ticaret rakkamlarına da bir göz attığımız takdirde yıllık ithalat ve ihracat yekûnunun 60 milyon tonluk malzemeye tekabül ettiğini görüyoruz. İthalât millî gelir içinde % 20 lik bir pay işgal ediyor. 1968 rakkamlarına göre ihracat tutarı 2.858 milyon dolar, ithalat tutarı ise 2.853 milyon dolar olmuş. İthalât ve ihracatın maddelere göre değer ve yüzde tutarları aşağıdaki gibi: (milyon dolar olarak)

Makine, endüstriyel ekipman ve nakil vas.
Yakıt, ham ve yarı mamul madde
Tarımsal maddeler
Endüstriyel tüketim maddeleri

İhracat		İthalât	
Tutarı	%	Tutarı	%
1.057	37	1.024	36
945	33	1.345	47
402	14	322	11
454	16	162	6
2.858	100	2.853	100

Dünyada 158 ülke ile ticarî münasebeti olan Polonya'nın dış ticaretinin % 60 dan fazla sosyalist ülkelerle.

Bugünkü Polonya'ya ait bilgilerimizin son kısmında ise ülkedeki hayat seviyesi hakkında bazı noktalara dokunmak istiyoruz.

Şurası muhakkak ki gerek II. Dünya Harbinde gerekse ondan sonraki yıllarda büyük sıkıntılar çekilen Polonya'da bugünkü neticelere ulaşmak kolay olmamış ve tüm bir ulusun çeyrek asra yaklaşan bir süre tasaruf ve fedakârlıklarının yatırıma sevkî ile Polonya bugün içinde bulunduğu şartlara erişmiştir.

Bugün bir Polonya'lının günlük besin maddeleri tüketimi ortalama 3350 kaloriye ulaşmıştır, nüfusun % 75'i sosyalleştirilmiş sağlık hizmetine, % 33'ü yeni meskenlerde oturma imkânına sahip olmuştur. 1968 yılında oratlama aylık ücret 2.300 zloti idi. (Takriben 96 dolar)

Harpten bu yana reel ücret artışı % 50'yi bulmuştur. Bir ailenin aylık masrafının % 43,7'si gıdaya, % 16'sı giyime, % 7,6'sı eğitim ve spora, % 9,9'u kira ve ev eşyasına, % 4,2'si ısınma ve sağlığa, % 2,6'sı seyahate harcanmaktadır.

Fert başına yılda 53 kg et, 38 kg şeker, 19,6 m. pamuklu tüketimi isabet etmekte. Ailelerin % 4'dü oto sahibi.

Polonya'da eğitim ileri bir safhada, okuma yazma konusu halledilmiş, her yıl aşağı yukarı 119 milyon baskıya ulaşan 10.000 kitap neşrediliyor. Gündelik gazetelerde her 1000 nüfusa 200 nüsha düşüyor. Yüksek tahsiline devam edenler 450.000 civarında, mecburi ilk tahsil 8

yıl; Ülkenin muhtelif yerlerine dağılmış 50.000 kütüphanede fert başına 6 cem'an 180 milyon eser mevcut.

İŞBİRLİĞİ KONUSU VE YARIN NELER YAPILABİLİR: Yazımızın bundan evvelki kısımlarında Türkiye-Polonya arasındaki tarihi münasebetler, bugünkü ithalât ve ihracat durumu, turizm hareketleri ve bugünkü Polonya için yeteri kadar malûmat verdiğimiz sanmaktayız.

Bu bilgilerin ışığı altında herhangi bir işbirliğinin mevzubahis olup olmadığına ve yarınki münasebetlerimizin ne derece gelişme imkânına sahip olabileceğine de bir nebze dokunmak istiyoruz.

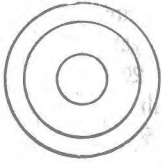
Şurası muhakkak ki gerek sınıî istihsal seviyesi gerekse dış ticaret hacmi bakımından Polonya Türkiye'den ileri bir durumda. Binaenaleyh karşılıklı istifadeler esasına dayanarak iki ülke arasında işbirliğine gidilmesinde fayda mütalaa edilebilir. Ezcümle Polonya'dan hazır fabrikalar temin edilebilir. Çimento, şeker fabrikaları, makine imali için tesisler, elektrik enerjisi ekipmanları, gemiler, maden çıkarma ve işlemesi ile ilgili tesisler, kimyevi üretime ait tesisler, dokuma tezgâhları, prefabrike tahta ve tahta atıkları mamulleri akla ilk gelenler arasındadır. Bunların tesisinde danışma, servis ve tecrübelerden istifade edilebilir. Bizde de yakında imaline başlanacak Fiat 124 otoları için işbirliğine gidilebilir. Bu hususların temininde ticarî kredi, banka kredileri düşünülebilir. Motosiklet, kamyonet ve minibüs imalinde gerekli parçalar için işbirliğine gidilebilir.

Bu misâlleri daha yüzlerce arttırmak şüphesiz kabildir. Mühim olan konu bütün bu imkânlardan istifade ederken tediye

şartları, mukabilinde temin edilecek mallarda mutabakat, aynı mal ve hizmetlerin diğer ülkelerden teminine karşı Polonya'nın bize sağlayacağı tercih avantajlarında öncelik bulunmasıdır. Bu önceliklerin tesbit ve temininde ise herhalde evveliyetle temas temin ve görüşmelere başlamak gereklidir.

Mart başında Polonya'yı ziyaret eden

ticaret heyetimiz ile Nisan başında aynı ülkeye gidecek olan Dış İşleri Bakanımız, özel sektör veya amme sektörünü temsilen diğer iş adamlarımız ve heyetlerin takip etmesini ve arttırılacak temaslarda işbirliği imkânlarının araştırılmasını herhalde olumlu adımların başlangıcı olarak görmek fayda dışı olmayacaktır.

EXPO - 70 ve Bugünkü Japonya

Yüksel GÜNGÖR

Bilindiği gibi dünyada ilk kez 15 Mart 1970 de Asya kıtasında bir Dünya Fuarı açıldı: «Expo-70». Ülkemizde katıldığı fuarın bu yılki teması «İlerleme ve Ahenk İnsanlık Hizmetinde».

Japonya Expo-70 ile bir gerçeği yansıtmaktadır. Bugün sürekli bir başarı savaşla sağlanamaz. İşte bu nedenle savunma masraflarını kesen Japonya bütün çabasını ekonomiye vermiştir. Expo-70 bu ekonomiye yönelişin bugün ulaştığı merhaleyi göstermektedir. İkinci Dünya Savaşının yenik ve bitik Japonya'sı çeyrek asır sonra bugün hangi noktada bulunuyor ve buraya nasıl geldi?

Bugünkü Japonya'nın 101 milyona yaklaşan bir nüfusu var. 1945 de bu rakam 72,2 milyon idi. 1966 yılında millî gelir 78.222 milyon, fert başına düşen millî gelir ise 791 dolar. Millî gelirin % 12 si ziraatten, % 37 si sanayiden ve % 51 i de diğer sektörlerden temin ediliyor. Çe-

lişan nüfus 51 milyon. Aynı yıl işsiz sayısı ise 440.000. Çalışan nüfusun % 20 si tarım, % 34 ü sanayi ve % 46 si hizmetler sektörlerine dağılmış. Japonya bu günkü ekonomik gücünü birazda nüfusa borçlu. Sanayi gereken işgücünü bulmakta zorluk çekmiyor. Ayrıca işgücünün varlığı nedeniyle devamlı bir istihdam politikasını uygulayabilmekte.

Sanayi:

Entansif ziraat tarım alanı, darlığı dolayısıyla çok yaygın. Gıda ihtiyacının % 80 i dahilden karşılanıyor. Ama Japonya herşeyden evvel bir sanayi ülkesi. Yeniden sanayileşme üç kademede teşekkül etmiş. 1945-1952 yılları arasındaki birinci safha sınaî kapasitenin yeniden tesis edildiği yeniden inşa devresi, 1953-1959 yılları safhası konsolidasyon devresi ve henüz tamamlanmış (1960-1969) üçüncü safha ise yeniden organizasyon ve geliştirme devresi olarak isimlendirilmiştir.

Japonya'nın bugünkü gelişmesi imalat sanayisinin hızlı artışı ile olmuştur. Bütün sanayi kolları yanında en büyük artış çelik sanayiinde görülür. 1950 yılında 4.839.000 ton olan ham çelik istihsalı 1966 da 47.769.700 tona, ham demir istihsalı 32.017.600 tona, sıcak haddelenmiş çelik istihsalı ise 38.126.200 tona ulaşmıştır. Bu büyük artış Japonya'yı ABD ve Rusya'dan sonra çelik istihsalinde dünyada üçüncü sıraya yükseltmiştir. 1965 yılında çelik toplam ihracatın % 16,5 ini işgal etmiştir.

Gemi inşaatında Japonya 1956 dan bu yana dünyanın önde gelen memleketlerinden biri olmuş, 1967 de denize indirilen gemiler bakımından aynı yıl bütün dünyada denize indirilen gemilerin yarısını yapmıştır.

Öte yandan 1966 da otomobil sanayii 2,28 milyon dört tekerlekli motorlu vasıtalar istihsal ederek ABD ve Batı Almanya'dan sonra dünyada üçüncü gelmiştir. Yine demiryolu nakil vasıtaları ve uçak imalinde önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. Elektronik sanayii ABD'den sonra ikinci sırada bulunmaktadır. 1965 de 4.060.000 siyah beyaz televizyon cihazı, 98.000 renkli televizyon cihazı ve 22.937.000 radyo istihsal edilmiştir.

Bugün Japonya'da 9 Petrokimya kompleksi faaliyettedir. Kimya sanayii ihracatı 547 milyon dolara (1965 yılı) ulaşmıştır. Ham pamuğu ve yünü ithal ettiği halde Japonya tekstil üreticisi ülkelere biridir. ABD'den sonra dünya istihsalinin % 21,5 şine sahip olup sentetik elyaf istihsalinde önde gelmektedir.

Presizyon makinaları sahasında büyük hamleler yapan Japonya 1962 yılında kamera sanayiinde Almanya'yı geçerek dünya lideri olmuştur. Yıllık istihsal 4

milyonun üzerindedir. Yine 1965 yılı rakamlarına göre 4.354.000 adet kol saati, 3.210.000 adet duvar saati istihsal etmiştir. Fert başına 2399 Kwh. elektrik enerjisi ile dünyada dördüncüdür.

Dış ticaret:

Japonya ABD, Almanya, İngiltere ve Kanada'dan sonra dünyanın beşinci ihracatçı ülkesidir. Ancak 20 yıl önceki sırası onyedinciliktir. 1969 yılı ihracatı 13 milyar dolardır. Bu miktarın % 33 ü ABD, % 29 u Asya, % 16 sı Avrupa ve % 22 side diğer ülkelere yapılmıştır. Aynı yıl ithalatın takribi değeri 13,1 milyar dolar olup ABD'den % 33, Asya'dan % 24, Avrupa'dan %13 ve diğer ülkelerden % 30 oranında ithalat yapılmıştır.

İhracattaki artış hükümetin uluslararası serbest rekabet işletmeleri hazırlamak için uyguladığı politika ile yakından ilgilidir. Bilindiği üzere bazı ulusal mamüllerle rekabet edebilecek yabancı malların Japon piyasasını girmemesi için yüksek gümrük hadleri tatbik edilmektedir.

İhracattaki önemli artış kendisini ödemeler dengesinde de göstermiştir. 1967 yılına kadar dış ticaret açığı veren Japonya'nın ödemeler dengesi 1968 yılında aktif bakiye vermiş ve artış 1969 da devam etmiştir. Japonya'nın elindeki yabancı döviz ihtiyatı 3 milyar dolar ile dünyada beşinci sırayı almıştır. (İlk dört: ABD, Almanya, İtalya, Fransa)

Nasıl geldi? :

Buraya kadar Japon ekonomisini biraz olsun tanıtmaya çalıştık. Netice olarak bugün Japonya dünyanın sanayi güçleri arasında ikinci sırada yer almaktadır. Bu noktaya geliş şüphesiz büyük aşamalar sonu olmuştur. Kalkınma çabalarının baş-

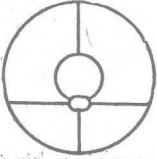
langıcı bir asır kadar geriye gider. 1868 yılında çabuk sanayileşmenin gerektiğine inanan Japonya alt yapıyı düzeltmek dola-yısıyla sermaye bulmak zorundaydı. Bu sermaye borçlanma ve vergilerin arttırıl-ması ile temin edildi. Devlet ilk kez çelik gibi büyük sermayeye ihtiyaç gösteren sı-naî işletmeleri kurdu, daha sonrada özel sektöre sattı. Hızlı sanayileşme işçi sı-nıfının doğması, şehirleşme, nüfus artışı gibi bazı problemleri de beraberinde ge-tirdi.

İkinci Dünya Savaşı sonunda ise çok kötü duruma düştü. Sanayi harap olmuş-tu. Toprak kaybedilmiş, kıtlık baş göster-miş daha kötüsü Japonya ilk kez özgür-lüğünü yitirmiştir. ABD kuvvetleri Japon-ya'yı istilâ etmişti. Ancak ABD'nin Asya'

daki kominist baskısına karşı koyabilmesi amacıyla Japonya'ya malî ve teknik yar-dımda bulunması etkisini göstermeye başladı. 1952 yılında 2,2 milyar doları bu-lan bu yardımlara, ABD'nin verdiği özel danışmanların ekonominin gelişmesini de-netlemeleri ve o yıllardaki Kore savaşları nedeniyle Amerikan ordusunun siparişle-ri eklenince Japonya ekonomisi bugün halâ durulamıyan bir hareket kazandı.

Amerika ile bağların kurulduğu ve özgürlüğün kazanıldığı 1952 den bugüne kadar Japonya hayret ve hayranlık uyan-dıran bir gelişme ile bu günkü haline ulaş-tı.

İşte Expo-70 bu ekonominin bir tablo-sudur.

Finansman Tablosu

Metin SÜDEN

Giriş

Muhasebe elektronik cihazlardan faydalanılması işletmelerin sevk ve idaresinde alınacak kararların çabuk ve sıhhatli olmasını sağlamakla beraber muayyen bir devrenin neticelerini de kesinlikle vermektedir. Neticelerin bilânço, kâr-zarar hesaplarında takdim edilmesinde muhtelif fasılların birleştirilip birçok anlama çekilebilecek kalemlerde toplanması rakkamların gerçek anlamlarını ortaya koymaktan uzak kalmaktadır. Genel olarak muhtelif veya «sair» kelimelerini takip eden kalemler ise okuyanın zihninde sadece rakkamlara izâfe edilecek müphem bir etki bırakmaktadır.

Diğer taraftan teknikten gittikçe yararlanılan muhasebe artık belirli bir eğitimin yılları kapsayan tecrübelerle pekleştirilmesi gereken ihtisas konusu olmuştur. Bunun işletmelerin iktisâdî yönden geliş-

melerinde hayati önemi olduğuna inanmaktayız.

Bilindiği gibi her ticarî faaliyet kâr'a müteveccihdir. Kâr ise başarılı az veya çok meyvasıdır. Halk dilinde olduğu gibi «başlamak başarının yarısı» kabul edilse dâhi başlamanın bilimle yoğrulmuş temellere dayandırılması, ileriye sezip gerekli tedbirleri alarak «tüm başarı» ya ulaşmanın yollarını aramak zorunluğu vardır. Tatbikatın, fikri çalışmaya, tecrübelerle, incelemelere dayanması bir plân-program halinde ortaya çıkar. Hazırlık devresinde, geleceğin arzedebileceği değişiklikler, bütün ihtimaller dikkate alınarak, tenkid süzgecinden geçirilir. Bir bakıma karşılaşılabilecek olaylar nazâri olarak yaşanılır, düşünce ve muhayyile kudreti müsbet verilerle hudutlandırılıp, olayların gelecekteki gelişimi mümkün mertebe yaklaşık tahmin edilir. Böylece işletmelerin sevk ve idaresinde başlangıç ça-

İşmalarına büyük önem vermek gerekir.

Başlangıç çalışmalarında olumlu neticelerle tatbikata geçen işletme faaliyetini doğru ve muntazam tutulmuş muhasebede incelemek sevk ve idare organları için lüzumlu bir vasıta olduğu gibi, yatırım sahiplerine sermayelerini emniyetle takip edebilme imkânlarını verebilmektedir. Memleketimizde, gelişmekte olan «halka açık anonim şirketler» in kuruluşu bu konuyu, iktisaden ileri ülkelerde takip edilmekte olan sistemlerden faydalanarak, incelemeyi ve kısaca sunmayı gerektirmiştir.

Yeni Bir Tablo

Hesap devresini kesip, belirli bir tarihte işletmenin durumunu toplu olarak görmek genel olarak Bilânço ve Kâr-Zarar hesaplarının tanzimini gerektirmekte ise, bunların sundukları rakkamların gerçek anlamları açıklamalı raporların yapılmasına muhtaçtır. Faaliyet raporlarındaki bilgilerin şahsî görüşlere yer verip, belirli bir formüle bağlı olmaması, nihâyet neticeleri toplu olarak aksettirme güçlüğü «finansman tablo» larının tanzimiyle yeni bir çığır açmıştır.

Bilânço, Kâr-Zarar hesabına göre ileri bir merhale olan ve aynı zamanda hayatî üstünlük arzeden finansman tablosunun hazırlık devresinde, muhasebenin oynadığı sevk ve idare unsuru rolünü de desteklediği bir vakiydir. İşletmenin çalışmasını, bünyesini, muhitiyle ilişkilerini aydınlatması finansman tablosunun getirdiği faydalar arasındadır.

Finansman tablosunun tanziminde bazı cedvellerin tanzim edilmiş olmasına ihtiyaç vardır. Bu cedvellerin neler olduğu bahis konusu işletmenin konusu ile ilgilidir. Müteşebbis ve yardımcıları gerekli kararları alabilmek için iki hususa önem

verirler: a) Karar alınması gerekli durumun mevcudiyeti,

b) Olumlu sonuçları gerçekleştirebilecek hazırlık çalışmaları...

İşte «finansman tablosu» her iki hususa da ışık tutacak niteliktedir. Alınacak karara «finansman tablosu» nun fayda sağlayacağına emin olduktan sonra tanzim edilmeli ve edinilecek sonuçlara uygun kararların tatbikatında titizlik gösterilmelidir.

Finansman tablosunun;

— İşletmenin belirli bir tarihteki bilançosuna,

— Bu bilançoda görünen netice hesaplarının dökümlü cedvellerine dayanması gerekir.

Bilanço mâmelek hesaplarının, kâr - zarar da netice hesaplarının terkipleri olduklarına göre karşılıklı ilişkileri vardır. Şöyle ki; Aktifteki her hangi bir değişiklik karşı tarafta da aynı anda tesirini gösterir, bu da muzaaf muhasebe usulünün özünü teşkil eder.

Devre sonundaki bilanço (kapanış), devre başındaki bilançoya (açılış) nazaran farklı olduğu hâlde dönemdeki gelişmeleri, olayları aksettiremez. Tamamlayıcı çalışmalar iki ihtiyacı karşılar:

— İşletmenin belirli dönemdeki faaliyetinin semeresi netice hesaplarında (Kâr-zarar)

— Yeni kaynakların dönemdeki kullanılışları (bilançonun diğer kalemlerinde) incelenir.

Netice hesapları, bilançoya bakiye olarak aksettirildiklerinden ilgililer (müteşebbis, sermayedar ve benzerleri) bun-

ların ne gibi şartlarla meydana geldiklerini görüp anlayamaz. Yapılacak inceleme uzmanlık işi olduğu gibi zaman da ister. Bilânço, kâr-zarar hesaplarının tahlilleri, yatırım, özfinansman, ikraz ve istikrâz konularının dışında kalır.

Bilânço ve Kâr-Zarar

Tablolarının Yetersizliği

Devreler arasında yapılacak mukayeselerde, aynı hesapları belirli kalemlerde sadakatle toplayan bilânçolar bile işletmenin faaliyetini açıkça ortaya koyamamaktadır. Bilânço, Kâr-Zarar hesapları esas olarak alındığında faaliyet raporlarına inmek, hatta hesapları müsbit evraklarıyla karşılaştırarak incelemek, genellikle mümkün değildir. Finansman tablosunun bilânço çalışmalarını müteakip tanzimi ayrıca bir hazırlığa zorunluk yaratmadan sıcağı sıcağına verileri işlemeyi kolaylaştırmakta, ileride gerektiğinde yapılacak incelemelere «anahtar» olmaktadır.

İlgili (müteşebbis, idareci, sermaye-dâr..) çok defa muhasebeden çıkarılan neticelerle, gerçek mâlî durum arasındaki uyumsuzluk karşısında hayrete ve endişeye düşer. Bu muhasebenin yanlış tutulmasına değil, gerçeği aksettirecek yolun benimsenmemiş olmasına delâlet edebilir. Örneğin: Bilânçonun kâr göstermesine rağmen, nakit sıkıntısı çeken işletme çalışmamakta, ağır şartlarla para aramaktadır. Vücut besili, organlar kuvvetli, fakat kan deveren edememektedir. İktisâden durmuş bir işletmenin mükemmel bilânço, kâr-zarar hesapları finansmanın kötü durumunu gizleyebilirler. Görünüşe aldanmamak, derinlere inmek, bir bakıma işletmenin radyografisini çekmek kâr (veya varsa zarar) kaynak ve sebeb-

lerinin iyice incelenmesi ve tahlili sağlam neticelere ulaştırabilir. Tahlil, elbette, bilânçonun verdiği bilgilere dayanacak, bulunacak farklar araştırılacaktır. Bununla beraber, bilânço işletmenin özvarlıklarına (sabit veya mütedavil kıymetlere) tesir eden işlemlerin önemi ve bünyesi hakkında etraflı bilgileri de veremez. Halbuki, geçen devrenin kesin tahlili ve tenkidi için bu kabil tefefruatlı bilgilere ihtiyaç vardır. Finansman tablosunun tanzimindeki gâye bu bilgileri edinmektir. Böylece, tesbit edilen soruları cevaplandırmak üzere, belirli bir dönemde ihtiyaçları karşılayan kaynaklar belirtip, bilânço, kâr-zarar hesabındaki rakkamların oluşumunu açıklayan cedvele «finansman tablosu» denilmektedir.

Finansman Tablosunun Verdikleri

Sevk ve idareye lüzumlu bütün vesika ve bilgilerin muhasebeye intikâli, incelenip, tahlil edilecek olayların kolay ve doğru tesbiti bakımından temenni edilir. Her türlü inceleme için aşağıdaki cedvelerin hazırlanması lüzumludur.

— Bilânço,

— Kâr-Zarar Umumi Vaziyeti, nihâyet,

— Finansman Tablosu.

Her üçünün mevcudiyeti tabiatı ile karşılıklı mutabakatlarının sağlanmış olmasıyla kıymet kazanır.

Bilânço Kâr-zarar umumi vaziyetini tamamlayan aynı zamanda açıklayan bu yeni cedvelin sevk ve idarede vazgeçilmez önemi vardır.

Bilânçonun Aktif ve Pasif kalemlerinin mahiyet ve vâdelerine (öz, donuk

kaynaklar veya uzun vadeli borçlar, tahsili kabil olmayan veya uzun vadeli alacaklar, kısa vâdeli borç ve alacaklar) göre belirtir ki, bu da işletmenin mâlî durumunun incelenmesine ve yüklendiği rizikoların takdir imkânını sağlar. Ayrıca bankacı ve yatırımcı için kıymetli bir kıstas, mukayese ve tercih unsuru teşkil eder.

Bilanço, kâr ve zarar hesaplarının sırf mâlî kanunların istedikleri hususlara cevap verecek şekilde tanzimi çoğu kez işletme faaliyetinin iktisâdî önemini geride bırakmaktadır. Örneğin; iktisâdî değerini çoktan kaybetmiş makine ve avadanlıkların, tahsili kâbil olmayan alacakların, vergi bakımından tasfiye edilmeleri formalitelerin tamamlanmasını gerektirdiğinden, aktifte görünmeleri ne derece gerçeğe uygundur?... Yine Maliyece kabul edilmeyen masrafların bazı hesaplarda saklanması, yüksek kârın sıhhatini engellemez mi?.. Burada önemli olan meblağların bizâtili kemmiyetleri olmayıp, işletme iktisadındaki durumlarıdır.

İktisâdî gerçekleri sadakâtle aksettirmesi vergi matrahlarının tesbitine medâr olacak neticelerin mâlî kanunların emrettiği hususlara uyularak tanzim edilecek «Mâli Bilanço» da ayrıca göstermek zarureti vardır. Konumuzu teşkil eden «finansman tablosu» bu esasa dayandırmakta ve iktisâdî durumun muhasebeye bütün çıplaklığı ile aksettirilmiş olmasını sıhhatli bir inceleme için elzem bulmaktayız.

İşletmenin her faaliyet dalını ayrıntılarıyla incelerken, mâlî ve iktisâdî bünyesinin geçen devredeki durumu ve gelecektekini tahmin ederken umumî finansman tablosunu kısımlara ayırmakta fayda vardır.

Gerçekten, her çalışma dalının sadece kârlılığı üzerinde durmaktan ziyâde işletmenin mâlî bünyesinde yararlandığı sermaye ve buna karşılık verdiğini bulmak ve diğer dallarla mukayese etmek gerekir.

Nihâyet «finansman tablosu» ortaklar ve aksiyonerler için ön plânda esaslı bilgi verip işletmenin gerçek yüzünü gösteren belge vasfını taşımaktadır.

Sevk ve idarede tahmiñler yaparak iş programları tanzim etmek gittikçe gelişmektedir. Tasarlanan muhtelif faaliyet programlarını kârlılığı kolayca tahmin edilebilse dâhi, genel olarak, mâlî bünyedeki neticelerini değerlendirmek oldukça güçtür.

- İş programları tatbikata konulurken;
- Yeni gayrimenkullerin satın alınması, stokların arttırılması, verilen kredilerin yükseltilmesi gibi düşünülen faaliyetlerin gerçekleşmesinde kullanışlarının önem derecesi ve bünyeleri karşısında vâdesi gelmekte olan borçların tasfiye lüzumu,
- Kaynakların önemi ve bünye itibariyle işletmeye müsait imkânlar temin etmesi,
- Tahmin edilen kullanışların kezâ tahmin edilen kaynaklardan önce gelmesi, böylece mâlî bünyenin sağlamlığını temadi ettirmek üzere tahsilât ve te-diyatlar arasında gerekli ahengin kurulması,
- Tamamlayıcı kaynaklar aranmasında (örneğin; iktisâdî değerine kaybetmiş, işletmeye fayda sağlayamayan menkul ve gayrimenkullerin satışı, sermaye arttırılması, uzun ve orta vâdeli borçlanma, mütedavil sermayenin daha verimli şekilde kullanılması ve benzerleri) olumlu çâreler aranması,

— Geçici veya devamlı mütedavil sermayenin hâli hazır durumdan daha verimli kullanılması, dikkatten uzak tutulmalıdır.

Kârlılığı düşünülerek yapılması öngörülen bazı işlerin gerçekleşmesi için gerekli yatırımın elverişsiz şartlar arzeden kaynaklardan temini zarureti finansman tablosunun tanzimiyle belli olmakta ve tasarılar zamanında değiştirilerek olumlu yollar aranmaktadır.

Millî Ekonomide Finansman Tablosu

Her faaliyet konusuna göre belirli şekilde tanzim edilecek finansman tablolarının memleket çapında bütün işletmelere yayılması ve alışılması millî muhasebeye lüzumu verilerin edinilmesine yarayacak ve işletmeler üzerinde toplu inceleme imkânları yaratacaktır. Tabiatı ile, genellemenin tahakkuku ile bilânçolar da merkezde toplanıp icmâl edilebilecektir. Memleket iktisâdiyatını toplu olarak aksettiren bu sistem muhasebecilere, hesap uzmanlarına, mütaka ve çalışma dallarına göre yapılacak çalışma ve incelemelerde doğru bilgiler verecek, ilgili müşterilerinin gerçek durumlarını tesbit edebileceklerdir.

Kullanış ve Kaynaklar

Bir işletmenin faaliyeti netice olarak;

- Kaynakların temini,
- Yararlanılan kaynakların kullanılmasına mâtufdur.

Bilânçonun aktifi, belirli tarihte işletmenin kullanışlarını buna daima eşit olması gereken pasifi de kaynaklarını gösterir.

Finansman tablosunun konusu belir-

li bir dönemde, işletmenin mâli kaynaklarının ihtiyaçlarını karşılama durumunu açıklamaktır. Bunun için değişik bünyeli kullanışları ve kaynaklarını karşılaştırarak vâdelerine göre tasnif eder.

Finansman Tablosunun Kalemleri

A — Özvarlık veya uzak bir gelecekte ödenecek kaynaklar:

- a) İşletme tarafından yapılan zâtî finansman,
- b) Olağanüstü gelirler, sabit kıymetler satışından elde edilenler,
- c) Ortaklar veya aksiyonerlerce yapılan yatırımlar,
- d) Uzun ve orta vadeli krediler,
- e) Uzun ve orta vadeli alacaklardan tahsilât ve benzerleri

B — Sabit veya Uzun süreli kullanışlar :

- a) Kuruluş masrafları,
- b) Gayrimenkul veya esham alış ve iştirakler
- c) Vâdesi hulul eden uzun ve orta vadeli borçların ödenmesi, ve benzerleri

C — Kısa vâdeli kaynaklar ve kullanışlar: Kısa vâdeli bütün hareketler mütedâvil sermayeyi etkiler.

- a) Stoklar,
- b) Müşterilerden ve üçüncü şahıslardan alacaklar,
- c) Özellikle satıcılara ve diğer alacaklılardan temin edilen kısa vâdeli veya vâdesiz borçlar.
- d) Nakit durumu.

Görülüyor ki, stokların artması, kısa vâdeli borçların ödenmesi, müşterilere kredi açılması, kasa mevcudunun çoğaltılması kullanışları buna karşılık, stokların (satışdan dolayı) azalması, alacaklardan

tahsilât, nakidin azalması kaynaklarda hareket doğuran olaylardır.

Finansman tablosu konusundaki incelemelerde değerlerin muayyen bir süre için teşebbüsten işletmelerine ve işletmelerden teşebbüse gerçekten, teşebbüs bünyesinde kaynak ve kullanım yönünden, harekete tekâbül etmeyen olayları «dalgalanma» olarak tanımlayacağız. Kesin bir hareket olmadıkları halde «dalgalanmalar» muhasebelerde sistematik olarak görülmektedir. Özellikle, holdinglerin topladığı işletmeler muhasebeleri «dalgalanma»nın açık örneğini vermektedir. Buna amortismanların karşılanması veya her hangi bir «karşılık» teminini de ekleyebiliriz. Demek oluyor ki işletme muhasebesinde iç kıymet hareketleri «dalgalanma»yı işâret etmektedir. Bununla beraber «dalgalanma»nın sınırı genişletilip, gerçek kaynak ve kullanım hareketleri dışında kalanlar bu anlama alınmışlardır. Hatta, alış ve satışlar ancak stokta değişiklik meydana getirdiklerinden seyyaliyet değişikliği olarak kabul edilmektedir. Böylece «dalgalanma» iktisadî faaliyetin muhasebeye intikâlinde mücerred, ekseriya şekli bir ifâdedir. Bu bakımdan «dalgalanma» ve stok ne sermaye-gelir, ne de muhasebede sevk-idare ve iktisadî durumla ilişkileri yoktur. Dolayısı ile «asil» kabul edilirler.

Belirli bir dönemi inceleyen finansman tablosunu teşkil eden bütün kalemler o devredeki bütün işlemleri kapsamlıdır. Bununla beraber dönem neticelerinin tahsisini de hazırlar. Tahsis bilançosunun tanzimiyle, zâtî finansman olarak özsermayeye, ihtiyatlara, karşılıklara, gelir ve kurumlar vergilerine kararlaştırılmış nakiller yapılarak kâr-zarar hesabı tasfiye edilir. Zararla kapanan bilançolarda bu nakiller bahis konusu olamaz.

Finansman Tablosunun Tanzimi

İşletmenin durumuna ve ihtiyacına göre değişik şekillerde finansman tablosu tanzimi mümkündür. Yeter ki bilanço meblağlarına ve muvazenesine eşit ve uygun olsun...

Aşağıdaki formülde O :

A sabit aktif kıymetler

S mütedavil kıymetler

D Devamlı sermaye (öz ve yabancı)

K Kısa vâdeli borçları ifâde eder.

$$A + S = D + K$$

$$D - A = S - K \text{ ve nihayet } D - A = \text{Mütedavil Seramye çıkar.}$$

Genel olarak «Finansman tablosu» üç kısımdan müteşekkildir :

A — Devre zarfında sabit kullanışlar;

B — Devre zarfında yararlanılan finansman kaynakları,

C — Mütedavil kıymetlerde değişiklikler.

Finansman tablosunun tanziminde muhasebeden faydalanılmasına rağmen, özellikle dönem içinde sermaye yatırımları gibi sebeplerle, bazı güçlüklerle karşılanabilir.

Muhasebe veriler dökümlü olarak üç sütunda gösterilmelidir :

a) Dönemde birleşme suretiyle iştirâk eden işletmelerin yatırımları,

b) Aynı olarak alınan sermaye hisseleri,
varsa,
— dönemdeki câri dalgalanmalara tahsis edilir.

Bu tabloyu yapmak için;

1 — Mer'i borç ve tediye olarak «uzun ve orta vâdeli borçları» birbirinden ayırmalıdır. Aynı yol, işletme verilen

uzun vâdeli borçlarda da takip edilir.

2 — Muhtemel güçlükleri önlemek üzere mütedavil sermayenin aktif ve pasifteki kıymetlere isâbet eden dalgalanmaları basitleştirilmelidir.

Kısa vadeli kaynaklar ve kullanışlara da aynı usul tatbik edilebilir.

Önem sırasına göre veriler :

— Satıcılardan devre zarfında alınan faturalar toplamı (koynaklar)

— Satıcılara yapılan ödemeler (kullanışlar)

— Müşterilere çıkarılan faturalar toplamı (kullanışlar)

— Müşterilere çıkarılan faturalar toplamı (kullanışlar)

— Müşterilerden tahsilât (kaynaklar) ve benzerleri tabloya kaydedilir.

Dikkat edilecek nokta, hesaplarda defalarca görülecek rakkamların «finansman tablosu»nda tekrarlanmasıdır. (Örneğin : faturanın satıcıdan alınışı, ödenmesi veya müşterilere fatura çıkarılması, faturanın tahsili ve benzerleri, özellikle mahsup kayıtlarından doğanlar)

Eğer ödemeler, satıcıların faturalarındaki meblağların tamamını kaplıyorsa veya müşterilerden tahsilât kesilen faturalar toplamına eşitse mesele yoktur. Kaynaklar (satıcıların açtıkları krediler) veya kullanışlar (müşterilere açılan krediler) devre başındaki durumlarını muhafaza ederler.

Buna karşılık, işletme yeni kaynaklardan yararlanıyorsa, satıcıların açtıkları krediler devre başına nazaran devre sonunda fazlalık arz ediyorsa -dönemde alınan fatura tutarlarının altında ödemeler-

veya- müşterilere açılan krediler kısıldıysa- kesilen fatura meblağlarından yüksek tahsilât; aksine, satıcıların açtıkları kredilerde kısılma veya müşterilere açılan kredilerin arttırılması yeni kullanışları ifâde eder.

Bunun için, mütedavil sermayeye tahsis edilen meblağların hareketlerini tabloda göstermek doğru değildir. Kısa vâdeli hesapların, dönem içindeki değişikliklerini tabloda göstermek faydalı olacaktır. Her borçlu bakiyenin düşmesi veya alacaklı bakiyenin yükselmesi yeni bir kısa vâdeli kaynağı, aksine her alacaklı bakiyede düşüş veya borçlu bakiyelerin yükselişi «kullanış»ı gösterir.

Tablo Yıllık Tanzim Edilir

İdarecilerin yararına olduğu kadar, işletmeyle ilgilenen diğer şahısları, özellikle aksiyonerleri, mümkün mertebe daha iyi haberdar edebilmek gayesiyle finansman tablosunu bilânço ve kâr-zarar hesaplarıyla beraber yıllık yapmak gerekir. Eğer altı aylık bilânço ve kâr-zarar hesapları yapmak usulü câri ise, finansman tablosunun da aynı dönemde yapılması ve yıl sonunda ikinci altı aylıkla beraber yıllık olarak tanzim edilir.

Yıllık dönemde işletmenin faydalandığı kaynaklar daha toplu olarak gösterileceği gibi kısa devrelerin tanzimiyle kullanışların devreler arasındaki kaymaları bir dereceye kadar önlenmiş olacaktır.

Öz sermayeye ve borçlara tevcih edilen hareketlerin bünyesi ve önemini tablo genel ve kesin hatlarla, idarecilere bildirir. Bu bilgiler sevk-idarede takip edilen siyasetin isâbetini ve gelecekte tatbik edilecek programın düzenlenmesi için faydalı «ilkbilgileri» teşkil eder.

Dönem zarfında ârızı, geçici, pek seyrek hareketleri de dikkate almak muhakemenin etraflı ve sağlam olmasını temin eder. Şöyle ki; çok kısa bir sürede kaynaklar ve kullanışlar arasında geçici fakat kesin bir âhenksizlik olabilir. Bu âhenksizlik bazı hâllerde işletmenin çalışma hayatına sekte vurabilecek, hiç olmazsa huzursuzluk yaratacak niteliktedir. Sürenin atlatılması, ağır bir hastalığın bitik nekâhet devresini andırır. Hayatiyet bir süre için kaybolmasa bile, önemli ekşilmiştir. Örneğin, uzun süreli kredi ile alınabilecek yüksek değerli gayrimenkulun peşin veya kısa vâdeli krediyle alınması...

Faydalanılması yıllar boyu sürecek sabit kıymetlerin finansmanında satıcı tarafından uzun vâdeli ödeme kolaylıklarından faydalanmak disponibiliteye ferâhlık verir. Taksitlere bağlanan ödeme, işletmeyi ağır bir nakid darlığından koruyacak, seyyal kıymetlerden sabit kıymetlere geçiş müsait bir plânda olacaktır.

Finansman tablosunda kaynaklar ve kullanışlar mantıkî bir sistemde tanzim edildiklerinden ilişkiler iyice karşılaştırılıp, gerekli tenkid ve değişiklikler yapılabilecek, kararlar alınabilecektir. Yıllık yapılan finansman tablosunun geçmiş yıllarla mukeysesi, birçok yıllara ait finansman tablolarının yanyana tanzimiyle mümkün olmaktadır. Mukayese suretiyle, işletmenin faaliyet seyri gözönüne çıkmakta düşünce ve muhakemeye ışık tutmaktadır.

BİRÇOK YILLARA AIT FINANSMAN TABLOLARININ MUKAYESESİ

Mukayeseli finansman tablolarının tanzimi işletme faaliyetinin yıllara bölün-

mesiyle meydana gelen anormallikleri bertaraf eder. Mali bünyenin gelişme seyri belirir, birçok devrenin muhassalası bellibaşlı kalemlerde toplanarak tek yıla ait finansman tablosuna nisbetle daha açık bilgi edinilmesini sağlar. Bu arada sabit kıymetler, zatifinansman, özsermaye, uzun ve orta vâdeli yabancı sermaye, mütedavil sermayenin gelişmesi iyice belirlir.

Şu halde finansman tablosunu iki şekilde mütalea etmek gerekir : a) Ayrıntılı yıllık (dökümler mümkün mertebe geniş tutulmuştur)

b) Yıllık finansman tablolarının başlıca kalemlerinde yakın kalemleri toplamış birçok yıllara ait finansman tablosu. Bu tabloda isteğe göre her başlık altındaki şakulî sütunlar yıllara ayrılır. Kısa bir örnek olarak aşağıda bir finansman tablosu taslağı verilmektedir :

A — Dönemdeki Sabit Kullanışlar
Sermaye İştirâki Cârî
veya Birleşme Dalgalanmalar Yekûn

I — Kuruluş Masrafları

Araştırma ve Etüd Masrafları
Diğer masraflar (faizler hariç)

II — Gayrimenkuller için kullanışlar

Araziler, binalar
Malzeme ve avadanlık
Cârî immobilizasyon (avanslar ve mahsuplar)
Geri alınacak ambalaj bedelleri
Gayrimaddî immobilizasyon (hâlin icabına göre, işletme harici immobilizasyonlarla, yabancı memleketlerde gerçekleşen immobilizasyon belirtilir)

III — Sâir sabit kıymetler için kullanışlar

Uzun vâdeli alacaklar (ortaklara ve-

ya anagrubaya verilenler varsa belirtilir)

İştirâklere yatırılan esham (varsa işletme ve memleket harici iştirâklar belirtilir)

Mevduat ve Teminatlar.

IV — Uzun ve orta vâdeli borçlara ödemeler

Bozdurulabilir Tahvilât

Değiştirilebilir Tahvilât

Sâir Tahviller

Ortaklar

Anagrup ve kardeş şirketler

Banka ve diğer mâli teşekküller

Devlet Hazinesi

Sair borçlar

SABİT KULLANIŞLAR TUTARI...

B — Dönemdeki Finansman Kaynakları

Sermaye İştirâki Cârî

veya Birleşme Dalgalanmalar Yekûn

1 — Gayrisâfi zâtifinansman

İhtiyatlar

İhtiyat mahiyetindeki karşılıklar

Diğer gayrimenkullerin kıymet tenezzülü karşılıkları

Zarar ve ziyanlar için karşılık

Birçok devrelere yayılan masraflar karşılığı

Geçen yıllardan devredilen neticeler (kâr-zarar)

Kuruluş Masrafları Amortismanı

Gıyımaddi sabit kıymetler üzerinden amortisman

Diğer Amortismanlar (müstakim (linéaire) amortisman)

Sabit Aktiften kıymet fazlası çıkışlar (fazla tahsilât)

Kâr-zarar hesabına devredilen teçhizat tahsisatı kısımları

II — Fevkâlâde Kaynaklar

Sabit aktif çıkışlarından tahsilât

İştiraklere ait eshamın satışlarından tahsilât

Techizat için ayrılan tahsisat

III — Öz Sermaye Kaynakları

Sermayeye nakden iştirâk

Alacakların tahvil veya borç senetletisi veya başka alacaklarla takası

Sermayeye «ayn» en iştirâk

IV — Uzun ve Orta vâdeli Borçlanma Kaynakları

Bozdurulabilir tahviller

Değiştirilebilir Tahviller

Diğer Tahviller

Ortaklar

Anagrup ve kardeş işletmeler

Banka ve sair mâli müesseseler

Devlet Hazinesi

Diğer borçlular (varsa yabancı borçlular belirtilir)

V — Bir yıldan fazla vâdeli

a) Alacaklar'dan

b) Mevduat'dan tahsilât.

FİNANSMAN KAYNAKLARIN TOPLAMI

C — Mütedavil Sermayede Değişiklikler (Aktif)

Sermaye İştirâki Cârî

veya Birleşme Dalgalanmalar Yekûn

I — Stoklar

Mallar

Hammaddeler

İstihlâk maddeler

Fire ve iskartalar

İmâl edilen veya işlenen maddeler

Yarı mâmuller

Mâmuller

Geri alınmayacak ambalajlar

II — Paraya çevrilebilir ve Seyyal varlıklar

a) İşletmenin Alacakları

Müşteriler
Kabul edilecek senetler
Vâdesi gelmemiş ciro lu senetler
İhracat muamelelerinden doğan alacaklar (varsa ortaklar, anagrup kardeş işletmeler ve sair borçlular belirtilecek)

b) Diğer Alacaklar

Kabul edilecek senetler
Vâdesi gelmemiş ciro lu senetler
Saticılara ödenen avans ve mahsuplar
İade edilecek ambalajlar
Muhtelif Borçlular (varsa ortaklar, anagrup, kardeş işletmeler vesair borçlular belirtilecek)
Devlet Hazinesi (Vergiler)
Plasman Cüzdanı

c) Emme Amâde Kıymetler
Bankalardaki Mevduat
Emre veya hamiline yazılı çekler
Kasa

T O P L A M

D — Mütedavil Sermaye Değişiklikleri (Pasif)

Sermaye İştirâki Cârî
veya Birleşme Dalgalanmalar Toplam

a) Kısa vâdeli Borçlar

aa) Müşterilerden avans ve mahsuplar
bb) Saticılar (bir yıldan fazla vadeli veresiyeler belirtilir) Ödenecek Senetler (varsa ortaklar, anagrup ve kardeş işletmelere ait olanlar belirtilir)

b) Malî Borçlar

aa) Ortaklar
bb) Anagrup ve kardeş işletmeler

cc) Bir yıldan av vadeli borçlar
dd) Bankalar
ee) Garanti edilmiş Tahviller
ff) İskonto ve İştirak kredileri
gg) Avans ve Teminatlı Krediler
hh) Açık krediler

c) Diğer Borçlar

aa) Techizat ve malzeme satıcıları (varsa bir yıldan fazla vadeli belirlir)
bb) Techizat ve malzeme satın alınmasından doğan borçlara mukabil verilen ödenecek senetler
cc) Geri alınacak ambalajlar
dd) Devlet Hazinesi
ee) Sosyal Müesseseler ve benzerleri ...

E — Mütedavil Aktifte Muhtemel Kıymet Düşmeleri için Provizyon
Aktifteki mütedavil kıymetleri teşkil eden kıymetlerin durumuna göre sınıflandırma yapılır ve özellikleri belirtilir.

İ O P L A M

Sâfi Mütedavil sermayede toplam değışiklik :

Stoklar - Paraya çevrilebilir ve seyyal kıymetler - Kısa vâdeli borçlar - *Kıymet düşmesi karşılıkları'nın cebirsel toplamına eşittir.

Finansman tablosunun muvazenesi ise :

Finansman Kaynakları

— Sabit Kullanışlar

= Mütedavil sermaye değışikliklerine eşittir.

Birden fazla yılları mukayeseli olarak gösteren tablolar, dikkati dağıtmamak ve öz bilgi vermek amacıyla yukarıda gösterilen ayrıntılı kalemlerin anabaşlıklarını alacak şekilde özetlenir.

Bir fikir verebilmek üzere üç yıla ait kısımlar örnek olarak gösterilmektedir :

BİRİNCİ USUL :

1968		1969		1970	
Sermaye İştiraki Veya Birleşme	Câri Dalgalanma Yekûn	Sermaye İştiraki veya Birleşme	Câri Dalgalanma Yekûn	Sermaye İştiraki veya Birleşme	Câri Dalgalanma Yekûn

İKİNCİ USUL :

Sermaye İştiraki veya Birleşme			Câri Dalgalanmalar			Y e k û n l a r		
1968	1969	1970	1968	1969	1970	1968	1969	1970
—	—	—	—	—	—	—	—	—
.....								

Finansman tablosu üzerinde tatbikat ileride ayrı bir yazının konusu olacaktır.

Örnek olarak 6 yıla ait faaliyeti ana-
hatlarıyla gösteren özet bir finansman
tablosuna ait şema verilmektedir :

Kullanışlar

1965 1966 1967 1968 1969 1970

Kuruluş Masrafları

Gayrimaddî İmmobilizasyonlar

Gayrimenkuller

Diğer sabit kıymetler (±)

Mütedavil Kıymetlerde Değişiklik-

ler (±)

Kaynaklar

Otofinansman

Sermaye ve kârdan ayrılanlar

Fevkâlâde Kaynaklar

Paraya çevrilebilir tahviller

Uzun ve orta vadeli borçlar (±)

Yılların dikey sütunları iki şekilde
tanzim edilir :

1) Her yıla ait Sermaye İştiraki veya
Birleşme, Cârî dalgalanmalar ve toplam
ait olduğu yılın altına toplanır.

2) Sermaye İştiraki veya Birleşme,
Cârî dalgalanmalar ve toplam ana sütun-
ları açılarak herbirinin altına altı yılın te-
ker teker rakkamları yazılır.

933 Sayılı Yetki Kanunu

Yüksel BİLGİN

Bazı maddeleri iptâl edilen 933 sayılı kanunun bu maddelerini telâf edecek yeni kanunun Devlet Plânlama Teşkilâtı tarafından hazırlandığı bildirilmektedir. Ancak yeni siyasî gelişmeler bu tasarrufların daha bir müddet kanunlaşamayacağını göstermektedir.

Bu durumu dikkate alarak sanayicilerimize faydalı olur mülâhazası ile 933 sayılı kanunun iptâl edilen maddelerini ve bu maddeleri telâfi edici mahiyette olan kararname ile tebliğleri aşağıya alıyoruz.

933 Sayılı Yetki Kanununun İptâl Edilen Maddeleri

Madde 1 —) Kalkınma plân hedeflerine uygun olmak şartıyla, yapılacak yatırımlarda Genel ve Katma bütçelerden ayrılan fonlar özel teşebbüste ödünç verme şeklinde transfer edilebilir.

Madde 2— A) Plân ve programlara uygun olarak yapılacak yatırımlarda yatırım indirimi miktarı azami % 80'dir.

Bölgelere ve yatırım faaliyet kollarına göre nispetler yıllık programlarda gösterilir.

B) Yatırım mallarında ve hammaddeelerde Gümrük vergi ve Resimleri ile ithâlden alınan diğer vergi ve resimler hakkında kısmî veya tam muafıklar ihdasını Bakanlar Kurulu kararname ile düzenler.

C) Sanayi Bölgeleri ve Turistik Bölgeler tesis ve tanzimini ve bu maksatla arazi istimlaklarını Bakanlar Kurulu kararnamele düzenler.

E) Standard ve kalite kontrolünde istihdam etmek üzere mukaveleli personel çalıştırmak için kararname çıkarmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Madde 3 — A) İhracatı teşvik için Madde 1'deki fondan ihracatçılara ve ihracatçı birliklerine tanıtma, pazar araştırması ve ilk yerleşme masraflarını karşılamak üzere transfer yapmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir.

B) 261 sayılı Kanunla Bakanlar Kuruluna verilen yetkiler (ihracatta vergi iadesi), ithâl ihtiyacını ikame edecek mallara, döviz geliri sağlayan hizmetlere ve turistlerce yurt içinde yapılacak harcamalara da caridir.

Madde5 —) Kalkınma plânlarına uygun olarak şehirleşmenin gelişmesi için (Sanayi bölgeleri) mahallî idarelere genel bütçeden ve dış kaynaklardan yapılacak transfer için Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Madde 7 —) Plânın uygulanması için özel ihtisas isteyen Maliye, Ticaret, Sanayi, Ulaştırma, Bayındırlık ve Tarım Bakanlıklarındaki görevlere kıdem ve müktesep haklar nazari itibara alınmaksızın atamaları yapmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Madde 9 —) Bu kanunun 2.ci maddesinde istisnâkinde 8,Eylül,1956 tarihli ve 6830 sayılı istisnâk kanunun 23.cü maddesi uygulanmaz.

İptâl Edilen Maddeleri Telâfi Edici Kararname ve Tebliğler

Başbakanlıktan yayınlanan 1.Kasım. 1969 tarihili ve 13340 sayılı tebliğde: İptâl edilen 933 sayılı kanunun 2.ci maddesinin «A» bendinde belirtilen azami % 80 olan yatırım indirimi yerine 202 sayılı kanunda gösterilen % 30-40-50 nispetlerinin tatbik edileceği belirtilmektedir.

Karar Sayısı 6/12585 R.G. 1.Kasım. 1969 Gümrük Giriş Tarifi Cedvelindeki Gümrük Vergisi ve Hadlerinin (O) sınıfa indirilmesi.

Bu kararname ile 933 sayılı kanunun iptâl edilen 2.ci maddesinin (B) fıkrası mana ve şumûl itibarıyla tekrar yürürlüğe girmektedir. Buna göre yatırım ve hammaddelerde gümrük muafiyeti yeniden kazanılmaktadır.

Karar sayılı 6/12584 R.G. Mukerrer 28.10.1969 17 Sayılı Karara Ek Karar.

Bu kararname ile 933 sayılı kanunun iptâl edilen 3.cü maddesinin (B) fıkrası mana ve şumûl itibarıyla tekrar yürürlüğe girmiştir. Yeni kararnameye göre Turist harcamalarında dövizlere ödenecek nispet eskisi gibidir. (% 33). Yine bu kararnameye göre Hava ve Kara yoluyla yapılacak taşımalarda vergi iadesi % 25 olarak ödenir.

Tebliğ, 25.Ekim.1969 tarihine kadar yapılan bütün muameleler hakkında 933 sayılı kanunun muteber olduğunu bildirmekte Gümrük muafiyeti ve yatırım indirmisi hakkında: 25.Ekim.1969 tarihinden evvel verilmiş muafiyet belgesi ve 6224 Kanuna göre çıkarılmış kararnamelerde belirtilen muafiyet nispetlerinin bölge ve kararnamelerde belirtilen Had ve Sûrelerden istifade ettiği belirtilmektedir.

18.3.1970

**İKTİSAT
DERGİSİ'ne**

***Abone
Olunuz***

***Abone
Bulunuz***

***Yazı
Gönderiniz***

ASABÎ...

...baş ağrılarına karşı

GRİPİN

faydalıdır

GRİPİN, baş, dis, adale, sinir, lumbago ve romatizma ağrılarını teskin eder

GRİPİN, grip ve nezle başlangıcında birçok fenalıkları önler

GRİPİN, 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

yüzlerce boya...

yüzlerce isim var...
fakat en iyisi,

CBS boyalarıdır.

Evet, CBS Boya Sanayii modern tesislerinde, mütehassıs kimya mühendisleri ve personal kadrosunun idaresinde her çeşit boya ve yardımcı maddelerini sizler için imal etmektedir.

İşte ispatı...

CBS plastik boyaları her zevke uyan cazip renkleri ve üstün kalitesiyle evinizde, bürunuza hasılı bulduğunuz, çalıştığınız her yere canlılık kazandırır.

BELCO sellülozik boya çeşitleri dünya sellülozik boya sanayiline

yepyeni bir sistem, yepyeni bir kalite getirmiştir. Bütün Batı ülkelerinde olduğu gibi yurdumuzda da tercihle tatbik edilmektedir.

DAHA İYİSİ YOKTUR

ÇAVUŞOĞLU BOYA SANAYİİ - İSTANBUL
KARAKÖY, FERMENEÇİLER NO. 66-58 TEL: 49 67 10 (DÖRT HAT)

**DAMLIYA
DAMLIYA
GÖL OLUR**

TÜRKİYE **BANKASI**

paranızın... istikbalinizin emniyetidir

YENİLİK BASIMEVİ

Cağaloğlu Yokuşu, Cemal Nadir Sokağı
Büyük Mîlâs Hanı No. 45 - 46 - 47 - 48
Telefon : 27 11 53 - 22 56 41 İstanbul

DİZGİ
BASKI (TİPO-OFSET)
CİLT

" Kartvizitten Gazeteye Kadar ..
bütün işlerinizde güvenle
başvuracağınız en yetkili müessese

JAWA

ile

deniz başkaldı

HÜRRİYET REKLAM AJANSI

**Dilediğiniz kıyıya varıp
Dilediğiniz denizde
Sağlığınıza sağlık katınız
Yurdun Dört Bucağında
JAWA-CZ sizinle beraber**

ÇELİK MONTAJ TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

(Yeni Ajans: 2310)

**Şiddetli
baş
ağrılarına
karşı**

o - 145

OPON
KULLANINIZ

**OPON, baş, diş, adale, sinir, lumbago,
romatizma ağrılarını teskin eder**

**OPON, bayanların muayyen zaman-
lardaki sancılarında faydalıdır**

ARSLAN

tek

veya

BLOK

• yapı tuğlası

• ateş tuğlası

ateş harçları

izolasyon tuğlası

Eyüp İstanbul

Fab. : 23 22 10

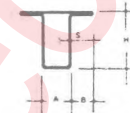
Telefon : Mz. : 44 30 40

st

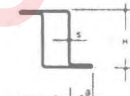

**cinsi
ne olursa olsun**

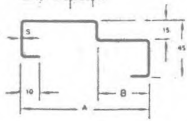
**bütün inşaatlarınız için
bu profillere ihtiyacınız vardır**

TİP	H mm	A mm	B mm	S mm	G mm
BS 101 T	335	18	15	1.5	1.85
BS 102 T	44	20	17.5	2	3.00

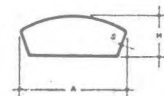

TİP	H mm	A mm	B mm	S mm	G mm
BS 101 Z	335	18	15	1.5	1.85
BS 102 Z	44	20	17.5	2	3.00

TİP	A mm	B mm	S mm	G mm
BS 201	100	40	1.6	2.27
BS 202	160	45	2	3.77

YAPI PROFİLLERİ

TİP	A mm	H mm	S mm	G mm
BS 301	50	15	1.5	1.25
BS 302	70	25	2	2.50

MUSUSİ SİPARİŞ ÜZERİNE ÇEŞİTLİ ÖLÇÜ ve CİNSTE AÇIK PROFİLLER İMAL EDİLİR

BS BORUSAN
BORU SANAYİ ANONİM ŞİRKETİ
İSTANBUL

her işe uygun boru ve profil

Tophane, Salıpazarı Han Kat 8 İstanbul

Telf: Santral: 49 00 02
Satış : 44 76 03

Fayans

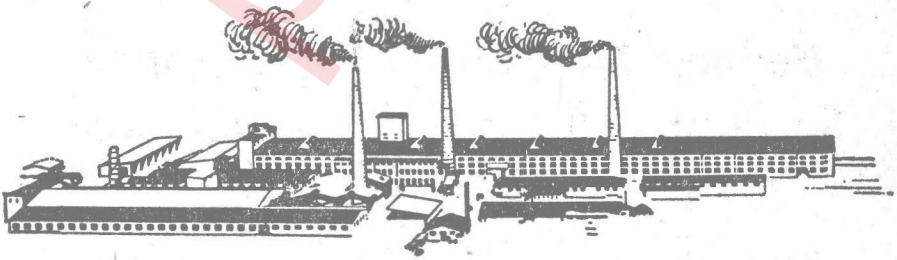
Seramik yer döşemeleri

Seramik cephe kaplamaları

Seramik mozaikler

İzolâtör

Elektro porselen

Çanakkale Seramik Fabrikaları A.Ş.

ŞARK ÇELİK EŞYA

Sanayii ve Ticaret Ltd. Şti.

" Enson Yeniliklerle itinalı iş -
garantili teslimat "

*Her nevi Büro, Hastane levazımatı ve
Soğutucu dolap işleri için emrinizdedir*

ADRES : HASKÖY OKMEYDANI CAD. No: 22/147 — İSTANBUL

TEL : 49 67 64

**DÜNYADA
EN ÇOK SATILAN
ÇAMAŞIR MAKİNASI
ELEKTRİK SÜPÜRGESİ**

MATAŞ TİCARET A. Ş.
Halaskârgazi Cad. 133 Pangaltı - İstanbul Tel: 46 20 75

M/2068

(Moran: 1161)

Yuvanızda

ARÇELİK

rahatlığı

Kendi sahasında Türkiye'nin en güçlü ve modern teşkilâtını kurarak batı seviyesindeki tesislerinde senelerdenberi çeşitli elektrikli ev aletleri imal eden ARÇELİK, bunları *en uygun fiyatlara* satın alabilme imkânını halkımıza sağlamış bulunuyor.

Eskiden vitrinlerde seyredilen buzdolabı, çamaşır makinası, süpürge, gaz sobası, ARÇELİK'in seri imalât imkânları sayesinde bugün en mütevazı Türk yuvasında dahi sevinçle kullanılıyor... *Türk halkının mutluluğunu sağlıyor.*

ARÇELİK

BUGÜNÜN
KÜÇÜKLERİ
YARININ
BÜYÜKLERİDİR

ÇOCUKLARINIZI
TASARRUFA
ALİŞTİRİNİZ

T.C.ZİRAAT BANKASI

TEKEL

**ŞARAP
SANAYİİNDE**

**S
ŞÖHRET**

buzbağ
trakya
ürgüp
barbaros
narbağ